

AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin orqanı

Təhsil
millətin
gələcəyidir!
Heydər Əliyev

Bu sayımızda

Daha 50 modul tipli
məktəb istifadəyə
veriləcək

⇒səh.2

Ege Universiteti Azərbaycan
ali təhsil müəssisələri ilə
əməkdaşlığı başlayır

⇒səh.3

Slovakiyada
təqaüd programı

⇒səh.3

Tarix dəslərində
vətənpərvərlik
təbiyəsi

⇒səh.8

Məktəb hədəf olmamalıdır

Valideynlərin təhsil müəssisələri ilə
daha sıx əlaqə qurması zəruridir

“Sabahın alımları” yenə ən nüfuzlu bilik yarışında

2019-cu ildə ölkəmizi Intel İSEF-də “Sabahın alımları” VIII Respublika müsabiqəsinin qalibləri arasında seçilmiş 7 şagird 5 layihə ilə təmsil edəcək.

12-19 may tarixlərində ABŞ-in Arizona ştatının Finiks şəhərində keçiriləcək Intel İSEF-də Bakı Avropa Liseyinin XI sinif şagirdi Zəmin Hüseynov, akademik Zərifə Əliyeva adına liseyin X sinif şagirdi Zəhra Qasimzadə, eləcə də akademik Zərifə Əliyeva adına liseyin X sinif şagirdi Ruslan Bayramov, Təhsil Nazirliyinin tabeliyindəki 6 nömrəli məktəb-liseyin X sinif şagirdi Nigar Baxşəliyevanın iştirakı nəzərdə tutulub.

Qeyd edək ki, “Sabahın alımları” VIII Respublika müsabiqəsi 12-14 fevral 2019-cu il tarixlərində Bakı şəhərində keçirilib. Ümumilikdə müsabiqənin final mərhələsində indiyədək 1187 şagird iştirak edib, onlardan 529

nəfəri müsabiqənin müxtəlif mükafatlarına layiq görürlər. Müsabiqənin qalibləri sırasından seçilən en ümidi vericəm gənclərimiz ABŞ-da, hər il dünyanın 75 ölkəsindən 1800-dən çox şagirdin iştirak etdiyi Intel İSEF - Beynəlxalq Elm və Mühəndislik Sərgisine göndərilir.

2018-ci ildə ABŞ-in Pittsburgh şəhərində keçirilən müsabiqədə akademik Zərifə Əliyeva adına liseyin X sinif şagirdi Cavid Hüseynzadə və həmçinin liseyin IX sinif şagirdi Ceyla Hüseynzadənin hazırladıqları “TreLop” layihəsi proqramlaşdırma sahəsində mü-

kəmməl layihə kimi Oracle Akademiyasının 5000 ABŞ dolları məbləğində xüsusi mükafatına layiq görürlər.

Həmçinin həmən liseyin digər şagirdləri Adnan Bünyatov və Əliağa Abdullayevin hazırladıqları “Neffin fiziki-kimyevi xassələrinin deyişdirilməsində elektromaqnit sahəsinin rolü” adlı layihə “BMT-nin dayanıqlı inkişaf hədəfi” nominasiyasında YUNESCO-nun nəzdində Ukrayna Milli Mərkəzi — Kiçik Elmi Akademiyası tərəfindən müümət tədqiqat kimi 1000 ABŞ dolları məbləğində xüsusi mükafata layiq görürlər.

Respublika fənn olimpiadalarının final turu may ayında keçiriləcək.

Fənn olimpiadalarının final mərhələsinə 574 şagird vəsiqə qazanıb. Finalda iştirak edəcək şagirdlərin adlı siyahısı www.olimpiada.edu.az saytında yerləşdirilib.

Qeyd edək ki, Respublika fənn olimpiadalarının birinci-rayon (şəhər) mərhələsi fevralın 3-də keçirilib. Bilik yarışında 32 986 nəfər 9, 10, 11-ci, həmçinin xüsusi istədədə və hazırlığa malik 8-ci sinif şagirdləri iştirak edib.

Respublika fənn olimpiadaları Azərbaycan dil və ədəbiyyat, riyaziyyat, fizika, kimya, biologiya, informatica, tarix, coğrafiya fənləri üzrə keçirilir.

Olimpiadaların teşkil olunmasında məqsəd istedadlı uşaqların aşkar edilməsi, şagirdlərdə fənlərə olan marağın artırılması, onların sağlam rəqabət mühitində öz bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirmələrinə imkan yaratılmasından ibarətdir.

Xatırladıq ki, “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən, beynəlxalq olimpiada qalibləri istenilən ixtisas üzrə, respublika fənn olimpiadalarının qalibləri isə olimpiadaya qatıldıqları fənnə uyğun ixtisaslar üzrə ali təhsil müəssisələrinə müsabiqədən kənar qəbul oluna bilirlər.

Respublika Fənn Olimpiadaları “Kapital Bank”ın sponsorluğu ilə təşkil edilir.

Hər bir uşağa bərabər imkanların yaradılması üçün ciddi islahatlar aparılır

Aprelin 6-da Heydər Əliyev Mərkəzində “CEO” şirkəti (ceo.az), Famtram.az aile portalı, Edutainment.az təhsil strukturunun təşkilatçılığı ilə fərqli inkişaf özellikləri olan uşaqlar həsr olunan 1-ci “Fərqli Fərdlər” konqresi keçirilib.

Konqresin məqsədi içtimaiyyətin diqqətini fərqli özellikləri olan uşaqların inkişafına və təlim-tərbiyəsinə yönəldərək valideynlər, mütəxəssisler və pedagoqlar arasında diaqol qurmaq və inklüziv comiyətin dövlət tərəfindən müəyyənəşdirilmiş inkişaf təməyülüni dəstekləməkdir.

Konqresde çıxış edən Aile, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Hicran Hüseynova uşaq hüquqlarının qorunmasına dövlət siyasetinin prioritet istiqamətlərindən biri olduğunu qeyd edib və gələnlər işlərdə danışır: “Ölkə başçısının apardığı uğurlu siyasetin neticəsi olaraq uşaq hüquqlarının müdafiəsi sahəsində əsaslı nailiyyətlər əldə olunub. Ölkəmizdə uşaq hüquqlarının qorunması üçün güclü qanunvericilik bazası mövcuddur. Azərbaycanda hər bir uşağa bərabər imkanların yaradılması, təhsil, tibb, istirahət və digər xidmətlərin dəha elçətan olması üçün ciddi islahatlar aparılır. Dövlət tərəfindən xüsusi qayğıya ehtiyacı olan və 16 yaşadık əlliliyi olanlara sosial müavinətlər verilir. Artıq 4 ildir ki, autizmlı uşaqlara sosial müavinət təqdim edilib.”

⇒Ardı səh.4

TIMSS 2019:

Riyaziyyat və Təbiət Elmləri üzrə
Beynəlxalq Qiymətləndirmə Programında
nailiyyətlərin qiymətləndirilməsi meyilləri

⇒Ardı səh.9

RƏSMİ XRONİKA

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 11-de "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri Ali Baş Komandanının bayraqı haqqında Əsasname"nin və "Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələri Ali Baş Komandanının bayraqının təsviri"nin təsdiq edilməsi barədə forman imzalayıb.
- Aprelin 11-de dövlət başçısı İlham Əliyev "Dünya dini liderlərinin II Bakı sammiti"nin keçirilməsi ilə bağlı Təşkilat Komitəsinin yaradılması haqqında sərəncam imzalayıb.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 10-da Argentina Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fəvqoladə və solahiyətli sofiri Serxio Osvaldo Perez Qunellanın etimadnaməsini qəbul edib.
- Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva aprelin 9-da Respublika Perinatal Mərkəzində Azərbaycanın 10 milyonuncu sakini Mehriban Həsənovannın valideynləri Rauf Həsənov və Nigar Ocaqova ilə görüşüb. Dövlət başçısı ve xanımı usaqın valideynləri ilə səhbat ediblər.
- Aprelin 9-da ölkə başçısı İlham Əliyev Şeyxülislam Allahşükür Paşa zərərindən anadan olmasının 70, şeyxülislamlıq fealiyyətinin 40 il-lil yubileyinin qeyd edilməsi, Cingiz Akif oğlu Abdullayevin "Şərəf" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında sərəncamlar imzalayıb.
- Prezident İlham Əliyev aprelin 8-de Dünya Bankının prezidenti David Malpassa və vəzifəyə seçilmiş münasibətli təbrik məktubu ünvanlayıb.

Daha 50 modul tipli məktəb istifadəyə veriləcək

Cari ildə daha 50 modul tipli məktəb istifadəyə veriləcək. Belə ki, bəzi ucqar konditerlərdə qəzalı vəziyyətdə olan məktəb probleminin aradan qaldırılması üçün modul tipli məktəblərin quraşdırılması nəzərdə tutulub. Yeni quraşdırılmış modul tipli məktəblərin layihəsi artıq hazırdır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti canab İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə ilk dəfə olaraq ucqar konditerlərdə az şagird kontingentli qəzalı məktəblə-

rin yeni binalarla əvəz edilməsi çərçivəsində modul tipli məktəb təcrübəsi tətbiq edilib. 2017-ci ildə 40 rayonda 6 min şagird yerlik 106, 2018-ci ildə isə 43 regionda 8120 şagird yerlik 137 modul tipli məktəb quraşdırılıb.

Modul tipli məktəblərin üstünlüyü onların azmərsəflə olması ilə yanaşı, qısa müddət erzində istenilən rəlyefdə quraşdırılması, asan daşınması, simif otlaqlarının sayının şagirdlərin sayına uyğun olaraq rəhatlıqla azaldılıb-artırılmasına.

Təhsil Nazirliyinin "Bir" Tələbə-Könüllü programının dəstəyi ilə Bakı Nəqliyyat Agentliyi tərəfindən "Səyahətin başlanğıcı və son nöqtəsi" adlı layihə həyata keçiriləcək.

Bakının Kürdəxanı qəsəbəsində məcburi köçkün ailələri üçün yeni yaşayış kompleksi istifadəyə verilib

Prezident İlham Əliyev kompleksdəki uşaq bağçasında və məktəbdə yaradılan şəraitlə tanış olub

Əhməd bəy Ağaoğlunun 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

2019-cu ildə Azərbaycan ictimai fikrinin böyük nümayəndələrindən biri, görkəmlü publisist və tənqidçi, tanınmış hüquqsūnas və şərhçənas alim Əhməd bəy Ağaoğlunun (Əhməd bəy Mirza Həsən oğlu Ağayevin) anadan olmasının 150 illiyi tamam olur.

Əhməd bəy Ağaoğlu ötən əsrin əvvəllerindən etibarən Azərbaycanda və onu hüdüdlərindən kənarda cərəyan edən müraciət ictimai-siyasi proseslərdə fəal iştirak etmiş və milli oyanış hərəkatının daim ən sıralarında dayanan vətənpərvər şəxsiyyət, eyni zamanda, müsələmən Şərqində müasirləşmə siyasetinin ardıcıl tərəfdarı kimi tanınmışdır. Ümumxalq mənafeyinin qorunması namına çoxşaxəli, gərgin və məhsuldar fəaliyyəti erzində o, parlaq bədii-publisistik

və dolğun elmi-nəzəri irs yaratmış, Azərbaycanın ədəbi-mədəni və sosial-fəlsəfi fikir xəzinəsinin yeni ideya və konsepsiyalarına dəha də zənginləşməsində diqqətəlayiq xidmətlər göstərmədir. Əhməd bəy Ağaoğlunun ictimai problemləri mənəvi-exlaqi aspektde işləndirir, cəmiyyəti təraqqiya doğru yonalmayı və qabaqcıl dünya mədəniyyətdən bəhrələnməklə yeniləşməyə çağrınan geniş mövzü dairəsinə malik derin məzmunlu əsərləri Azərbaycan maarifçiliyinə mühüm töhfədir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan ictimai fikri tarixində dərin iz qoymuş mütefəkkir Əhməd bəy Ağaoğlunun 150 illik yubileyinin qeyd olunmasını təmin et-

mək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi ilə birləşdə görkəmlü ictimai xadim Əhməd bəy Ağaoğlunun 150 illik yubileyine həsr olunmuş tödbirlər planını hazırlayıb həyata keçirsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 10 aprel 2019-cu il

"Səyahətin başlanğııcı və son nöqtəsi"

"Bir" Tələbə-Könüllü programından yeni layihəyə dəstək

Layihənin keçirilməsində əsas məqsəd paytaxtın avtobus marşrut şəbəkəsinin müasirləşdirilməsi və optimallaşdırılması, isə sərnişinlərin birbaşa iştirakını təmin etməkdir ki, bu da ictimai iştirakçılıq baxımından önemli məqamdır.

Layihənin həyata keçirilməsində əsas dəstəkçilər isə "BİR" könüllülərdir. Belə ki, aprelin 8-dən etibarən "BİR" könüllülərin dəstəyi ilə sərnişinlər arasında sosial sorğu keçiriləcək.

77 gün davam edəcək sorğu çərçivəsində şəhərin müxtəlif ərazilərindəki avtobus dayanacaqlarında və insanları daha çox toplaşlığı məkanlarında könüllülər gedilən istiqamətlər, istifadə edilən dayanacaqlar, bir məntəqədən digərinə sefer edilərkən sərf olunan zaman və digər bu tipli məlumatları öyrənmək məqsədi ilə sərnişinlərə müraciət edəcəklər. Sorğu onlayn qaydada aparılacaq. Əldə edilən məlumatlar paytaxtin avtobus parkının

yenilənməsi işləri çərçivəsində alınan 300 ədəd müasir və komfortlu avtobus istismara veriləcəyi marşrut xətlərinin müəyyən edilməsi zamanı, həmçinin ictimai nəqliyyatın inkişafı üzrə layihələrin hazırlanmasına istifadə ediləcək.

Qeyd edək ki, "Bir" Tələbə-Könüllü programının milli könüllü platforması kimi 20 000-dən çox telebə-könüllü üzv var. Telebələrin şəxsi inkişafı, asudə vaxtının semərli deyərləndirilməsi, vahid könüllü bazasının yaradılması və könüllülər işin sistemləşdirilməsi üçün 6 istiqamətdə fəaliyyət göstərən program tərəfindən indiyədək 400-dən çox yerli və beynəlxalq tədbirə könüllü və təşkilat dəstək verilib. "BİR" könüllü olmaq istəyən tələbələr www.konullu.edu.az saytına vəsiyyət qeydiyyatdan keçə və proqrama qoşula bilərlər.

Tədbirlər Planının təsdiq edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası
təhsil nazirinin əmri

"Akademik Həmid Arasının 110 illiyinin qeyd edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 fevral 2019-cu il tarixli, 951 nömrəli Sərəncamının icrasını təmin etmək məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi haqqında Əsasname"nin 13.5-ci bəndini rehber tutaraq

ƏMR EDİRƏM:

1. "Akademik Həmid Arasının 110 illiyinin qeyd edilməsi ile bağlı Tədbirlər Planı" təsdiq edilsin (əlavə olunur).

2. Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsi, Gence Şəhər Təhsil İdarəsi, rayon (şəhər) təhsil şöbələri (idarələri), ali, orta ixtisas təhsili müəssisələri, Təhsil Nazirliyinin təbliyindəki ümumi təhsil müəssisələrinin rehberləri Tədbirlər Planının yerinə yetirilməsinə təmin etsinlər və görülmüş işlər barədə 20 dekabr 2019-cu il tarixinədək Təhsil Nazirliyinin aparatına hesabat təqdim etsinlər.

5 aprel 2019-cu il

Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin 5 aprel 2019-cu il tarixli F-160 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmişdir

Akademik Həmid Arasının 110 illiyinin qeyd edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin Tədbirlər Planı

Nö	Tədbirin adı	İcraçılar	İera müddəti
1.	"Həmid Arası və klassik Azərbaycan ədəbiyatının tədqiqi məsələləri", "Akademik Həmid Arasının folklorşünaslıq ırsı", "Həmid Arası klassik ədəbiyyatımızın və folklorumuzun yorulmaz tədqiqatçısı kimi" mövzularında elmi konfrans, simpozium və seminarların keçirilməsi və həmin tədbirlər çərçivəsində Həmid Arası yaradılmasına öks etdirən fotosərginin təşkili	Ali təhsil müəssisələri	2019-cu il ərzində
2.	"Akademik Həmid Arasının 110 illiyi ilə bağlı məlumatların, aparılan elmi tədqiqatların nəticələrinin ali təhsil müəssisələrinin saytlarında yerləşdirilməsi və elmi jurnallarda dərc edilməsi	Ali təhsil müəssisələri	2019-cu il ərzində
3.	Ümumtəhsil məktəblərində şagirdlərin iştirakı ilə Həmid Arasının ədəbiyyatşünaslıq, folklorşünaslıq, xüsusən də dəstənşünaslıq sahəsində yaradıcılığın haqqında "dayirmi masa"ların təşkili	Rayon (şəhər) təhsil şöbələri, ümumtəhsil və məktəbdənənar təhsil müəssisələri	2019-cu il ərzində
4.	Akademik Həmid Arasının 110 illiyi ilə bağlı dövri mətbuatda məqədələrin naşrı və televiziya programlarında çıxışların təşkili	Ali təhsil müəssisələri	2019-cu il ərzində

Slovakiyada təqaüd programı

Slovakiya Respublikası 2019-2020-ci tədris ili üzrə Azərbaycan vətəndaşları üçün təqaüd programı elan edib.

Təqaüd programına əsasən, bakalavriat və ya magistratura pillələri üzrə təhsil, business və idarəetmə, ekolojiya, memarlıq, mühəndislik, kənd təsərrüfatı, meşəçilik, baytarlıq, su ehtiyatlarının idarəolunması, tibb, diş cərrahiyəsi, əczaçılıq, informasiya texnologiyaları ixtisasları çərçivəsində təqaüdlər təklif edilir.

Təqaüd programına iddiaçılar 30 may 2019-cu il tarixinədək müraciət etməlidirlər.

Ayrılan kvota çərçivəsində təhsil ödənişsizdir.

Bakalavriat və magistratura pillələri üzrə elan edilən təqaüd programının tədris dilləri ingilis və ya slovak diləridir.

Təqaüd programı çərçivəsində təhsilə dair əlavə məlumatlarla elan vasitəsilə tanış olub ilərsiniz.

"Sağlam nəslin formallaşmasında məktəb-ailə əməkdaşlığı"

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində (ADPU) Ümumdünya Sağlamlıq Gününe həsr olunmuş "Sağlam nəslin formallaşmasında məktəb-ailə əməkdaşlığı" mövzusunda tədbir keçirilib.

"Sağlam təhsil-sağlam milət" layihəsinin və ADPU-nun əməkdaşlığı çərçivəsində təşkil olunan tədbir ailədə uşaqlarla münasibətlərin düzgün qurulması, onların fiziki və psixi sağlamlığına qayğı, təhsil məddətində sosial adaptasiyasına nəzarət, çətin məqamlarda mütəxəssis dəstəyindən yararlanmaqla bağlı maarifləndirmə məqsədi daşıyib.

ADPU-nun SABAH qrupları mərkəzinin rəhbəri Lale Mürsəlbəyova mövzunun

aktuallığını diqqətən tətbiq etmək tədbirin mədətində gələcəyin pedaqoqları ilə sözügedən istiqamətdə araştırma aparılması vəcibliyindən, bu təhlükətən ailə, camiiyət dəyerlərinin möhkəmləndirilməsinə əhəmiyyətli təsirindən danışır.

Daha sonra Azərbaycan Tibb Universitetinin (ATU) "Uşaq və yeniyetmələrin sağlamlığı və əmək sağlamlığı" kafedrasının müdürü Şəhla Babayeva, Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) psixologiya kafedrasının müəllimi Aynur Bünyatova, İ.M.Şəçənov adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin Bakı filialının müəllimi Nigar Şahhüseynbəyova təqdimatlarla çıxış ediblər.

Sonda tələbə və valideynlərin sualları cavablandırılırla.

Nazirlər Kabinetin yanında Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyanın icası keçirilib

Aprelin 10-da Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetin yanında Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyanın icası keçirilib.

AZERTAC xəbər verir ki, iclasda komissiyanın üzvləri və aidiyəti qurumların nümayəndələri iştirak ediblər.

Baş nazir müavini, komissiyanın sedri Əli Əhmədov iclasın gündəliyində üç məsələnin olduğunu bildirib. Bunlar uşaq hüquqlarının təmin edilməsi vəziyyətinə dair ölkə üzrə 2018-ci il üçün hesabatın müzakirəsi, 2019-cu ilde monitoring keçirilməsi nezərdə tutulan dövlət uşaq müəssisələrinin siyahısının təsdiq edilməsi və komissiyanın nəzdində yaradılan işçi qrupun tərkibinin təsdiq edilməsi məsələləridir.

Uşaq hüquqlarının təmin edilməsi vəziyyətinə dair ölkə üzrə 2018-ci il üçün hesabatla çıxış eden Aile, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitesinin sedri Hicran Hüseynova uşaqlarla işin vacibliyini bildirib. Qeyd edib ki, bu işdə osas rol valideynlərin üzərinə düşür.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda uşaq hüquqlarının heyata keçirilməsi və bu istiqamətdə müvafiq tədbirlərin görülməsi müxtəlif qurumlar tərəfindən aparılır. Bu qurumların gördüyü işlərə və onların fəaliyyətinin gözlənilməsi işə Nazirlər Kabinetin yanında Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiya baxır.

Ege Universiteti Azərbaycan ali təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlığına başlayır

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti ilə ikili diplom programı təsis olunub

Ruhiyə DAŞSALAHLI

Türkiyənin Ege Universiteti aqrar, tibb və iqtisadiyyat üzrə kadər hazırlığında Azərbaycan universitetləri ilə əməkdaşlığı başlayır. İlk müqavilə aprelin 8-də təhsil və kənd təsərrüfatı nazirlerinin iştirakı ilə Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti ilə imzalanıb. İki universitet arasında imzalanın niyyət protokolu kənd təsərrüfatı ixtisasları üzrə bakanlıvrat səviyyəsində ikili diplom programının təsis olunmasını ehtiva edir. Protokolun imzalanması ölkə Prezidentinin sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətliliyinin artırılması üzrə Dövlət Programı"nın icrası istiqamətində ali təhsil müəssisələri arasında ikili diplom programının təsis olunması üzrə danışıqların aparılması məqsədinə xidmət edir.

Aqrar təhsilin inkişafına qoyulan sərməyə

Ege Universiteti bir çox sahələrdə Türkiye'nin on yaxşı üniversitetlərindən biridir. Universitet tibb, qida, aqrar, enerji, kimya, biomühəndislik, əczaçılıq, diş həkimliyi sahələrində Türkəyin saylib-seçilən təhsil müəssisələri sırasındadır. Xüsusən, aqrar təhsil sahəsində 206 universitet arasında ilk dördüncü yerdə yerləşir.

Azərbaycanda isə aqrar sahənin inkişafı dövlət səviyyəsində dəstək verilir. Ölkəmizdə bu ixtisas sahəsi üzrə kadr hazırlayan yeganə universitet kimi Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti son 3 ilə böyük vəsait ayrılib. Universitetin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, telebə evlərinin və tədris korpusunun tikintisine 50 milyon manatdan çox vəsait yönəldilib. Bu qayığın nəticəsidir ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti qısa müddət ərzində ölkəmizin on yaxşı universitetlərindən birinə çevrilib.

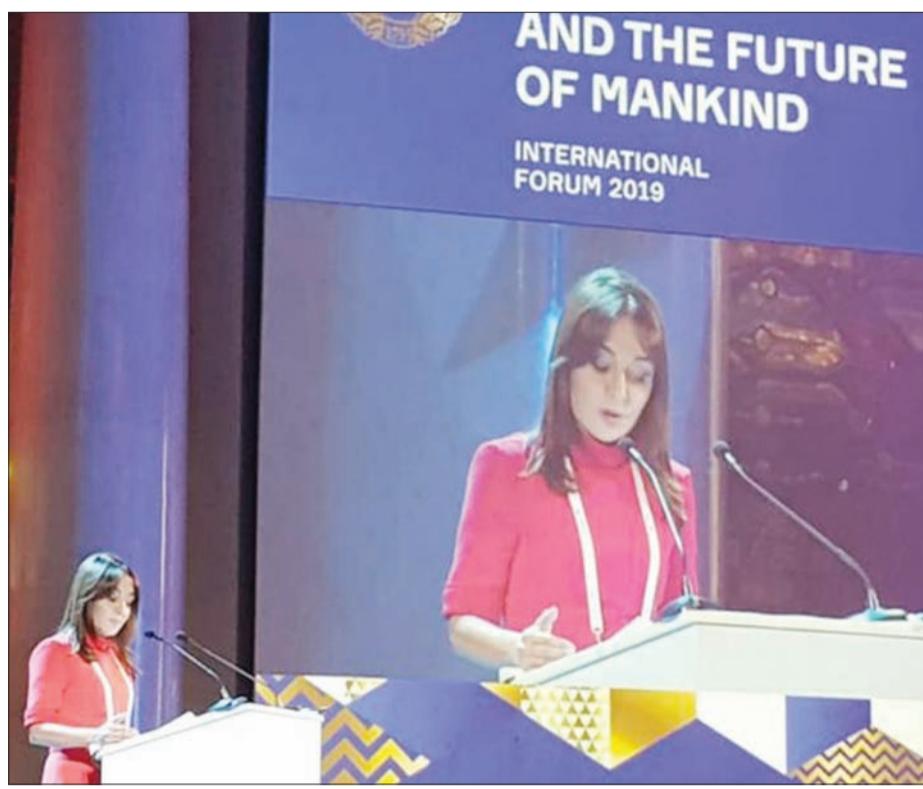
Azərbaycanda isə aqrar sahənin inkişafı dövlət səviyyəsində dəstək verilir. Ölkəmizdə bu ixtisas sahəsi üzrə kadr hazırlayan yeganə universitet kimi Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti son 3 ilə böyük vəsait ayrılib. Universitetin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, telebə evlərinin və tədris korpusunun tikintisine 50 milyon manatdan çox vəsait yönəldilib. Bu qayığın nəticəsidir ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti qısa müddət ərzində ölkəmizin on yaxşı universitetlərindən birinə çevrilib.

Xüsusən, biotexnologiyalar, gen modifikasiyası kimi ixtisaslar üzrə kadr hazırlığına ehtiyac var. Həmin ixtisaslar üzrə Ege Universitetinə magistratura və doktorantura səviyyələrində kadrlar göndərmək niyyətindədir. Bu əməkdaşlıqdan bütövlükdə Azərbaycan, ölkəmizin aqrar sahəsi qazanacaq".

Rektor aqrar təhsildə iki ölkə arasında əməkdaşlığı böyük ümidiyle baxğıncı deyib: "Azərbaycan aqrar təhsil sahəsində də inkişaf etməlidir. Türkiyə bu sahədə artıq dünya miqyasında öz sözünü demisə olğudur. Telebələrimizdən dəstəyi ilə bu məsələni müzakirə etdik və əməkdaşlıq üçün Ege Universitetini seçdik. Ege Universitetindən də Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə səfərlər təşkil olundu. Bu qənaətə gəlindi ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin indiki maddi-tekniki bazası ilə Ege Universitetinin təhsil proqramlarına uyğun aqronomlar, bitki mühafizəcisi, aqromühəndis və aqroqıqtisadçılar hazırlanmaq mümkündür. Növbəti tədris ilindən həmin ixtisaslar üzrə hər birinde 15 nəfər olmaqla ikili diplom proqramları əsasında kadr hazırlıq etdik və əməkdaşlıq üçün Ege Universitetini seçdik. Ege Universitetindən də Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə səfərlər təşkil olundu. Bu qənaətə gəlindi ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin indiki maddi-tekniki bazası ilə Ege Universitetinin təhsil proqramlarına uyğun aqronomlar, bitki mühafizəcisi, aqromühəndis və aqroqıqtisadçılar hazırlanmaq mümkündür. Növbəti tədris ilindən həmin ixtisaslar üzrə hər birinde 15 nəfər olmaqla ikili diplom proqramları əsasında kadr hazırlıq etdik və əməkdaşlıq üçün Ege Universitetini seçdik. Ege Universitetindən də Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə səfərlər təşkil olundu. Bu qənaətə gəlindi ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin indiki maddi-tekniki bazası ilə Ege Universitetinin təhsil proqramlarına uyğun aqronomlar, bitki mühafizəcisi, aqromühəndis və aqroqıqtisadçılar hazırlanmaq mümkündür. Növbəti tədris ilindən həmin ixtisaslar üzrə hər birinde 15 nəfər olmaqla ikili diplom proqramları əsasında kadr hazırlıq etdik və əməkdaşlıq üçün Ege Universitetini seçdik. Ege Universitetindən də Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə səfərlər təşkil olundu. Bu qənaətə gəlindi ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin indiki maddi-tekniki bazası ilə Ege Universitetinin təhsil proqramlarına uyğun aqronomlar, bitki mühafizəcisi, aqromühəndis və aqroqıqtisadçılar hazırlanmaq mümkündür. Növbəti tədris ilindən həmin ixtisaslar üzrə hər birinde 15 nəfər olmaqla ikili diplom proqramları əsasında kadr hazırlıq etdik və əməkdaşlıq üçün Ege Universitetini seçdik. Ege Universitetindən də Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə səfərlər təşkil olundu. Bu qənaətə gəlindi ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin indiki maddi-tekniki bazası ilə Ege Universitetinin təhsil proqramlarına uyğun aqronomlar, bitki mühafizəcisi, aqromühəndis və aqroqıqtisadçılar hazırlanmaq mümkündür. Növbəti tədris ilindən həmin ixtisaslar üzrə hər birinde 15 nəfər olmaqla ikili diplom proqramları əsasında kadr hazırlıq etdik və əməkdaşlıq üçün Ege Universitetini seçdik. Ege Universitetindən də Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə səfərlər təşkil olundu. Bu qənaətə gəlindi ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin indiki maddi-tekniki bazası ilə Ege Universitetinin təhsil proqramlarına uyğun aqronomlar, bitki mühafizəcisi, aqromühəndis və aqroqıqtisadçılar hazırlanmaq mümkündür. Növbəti tədris ilindən həmin ixtisaslar üzrə hər birinde 15 nəfər olmaqla ikili diplom proqramları əsasında kadr hazırlıq etdik və əməkdaşlıq üçün Ege Universitetini seçdik. Ege Universitetindən də Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə səfərlər təşkil olundu. Bu qənaətə gəlindi ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin indiki maddi-tekniki bazası ilə Ege Universitetinin təhsil proqramlarına uyğun aqronomlar, bitki mühafizəcisi, aqromühəndis və aqroqıqtisadçılar hazırlanmaq mümkündür. Növbəti tədris ilindən həmin ixtisaslar üzrə hər birinde 15 nəfər olmaqla ikili diplom proqramları əsasında kadr hazırlıq etdik və əməkdaşlıq üçün Ege Universitetini seçdik. Ege Universitetindən də Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinə səfərlər təşkil olundu. Bu qənaətə gəlindi ki, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin indiki maddi-tekniki bazası ilə Ege Universitetinin təhsil proqramlarına uyğun aqronomlar, bitki mühafizəcisi, aqromühəndis və aqroqıqtisadçılar hazırlanmaq mümkündür. Növbəti tədris ilindən həmin ixtisaslar üzrə hər birinde 15 nəfər olmaqla ikili diplom proqramları əsasında kadr

M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetində (MDU) "Universitetlər, cəmiyyət və bəşəriyyətin gələcəyi" mövzusunda beynəlxalq forum keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, 1500-ə yaxın iştirakçı və qonağın - Rusiyannı və xarici ölkələrin aparıcı universitetlərinin rektorlarının və prezidentlərinin, elmi təşkilatların, akademik dairələrin, dövlət orqanları temsilciliyinin, tanınmış alimlərin və ictimai xadimlərin iştirak etdikləri tədbirdə MDU-nun rektoru, akademik Viktor Antonoviç Sadovniç, Rusiya Rektorlar İttifaqının vitse-prezidenti, Privojlsk Federal dairəsi ali məktəblər Şurasının sədri, N.I.Lobačevski adına Nijni Novgorod Dövlət Universitetinin prezidenti Roman Qriquiryeviç Strongin, Bolqarıstan Elmlər Akademiyasının sabiq sədri, Sofiya Universitetinin rektoru Blaqovest Sendov çıxış ediblər.

M.V.Lomonosov adına MDU-nun Bakı filialının rektoru, AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Nərgiz Paşayevinin forumdakı plenar məruzəsi iştirakçılar tərəfindən maraq və rəqəbatlı qarşılanıb.

***

"Təhsil məsələləri çoxcohətlidir, birmənliyilidir. İlk baxışdan belə görünür ki, tədris prosesinin idarə olunmasının bütün reseptləri artıq yaradılmışdır. Belə düşünmək olar ki, hər şey tamamilə aydınlaşdır və sadədir - biz bilikləri toplamalı, ötürməli və qiymət-

XXI əsrde bilik və təhsil vasitesilə küt-

ADNSU Yüksək Texnologiyalar Parkı ilə əməkdaşlıq edəcək

İki qurum arasında əməkdaşlığı dair müqavilə imzalanıb

Aprelin 9-da Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin (ADNSU) rektoru, professor Mustafa Babanlı Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Yüksek Texnologiyalar Parkının direktoru Nazim Şükürov rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

ADNSU-nun beynəlxalq əlaqələri, tədris prosesi, ixtisasları, laboratoriyaları haqqında qonaqlara ətraflı məlumat verən rektor M.Babanlı ali təhsil ocağının Azərbaycanda texniki yönülü təhsil verən on böyük universitet olduğunu vurgulayıb. Universitetin "Eazi START" Startap və innovasiya Mərkəzində görülən işlərdən danışan rektor əsas məqsədlərdən birinə "Made in Azerbaijan" brendi adı altında xaricə möhsul çıxarımaq olduğunu qeyd edib.

Təmsil etdiyi qurum haqqında məlumat verən Yüksek Texnologiyalar Parkının direktoru Nazim Şükürov ADNSU kimi nüfuzlu ali məktəblə əməkdaşlıq etməkdən çox şad olduğunu bildirib. Parkın fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən birinin ölkə üçün uğurlu biznesmen yetişdirmək olduğunu deyən N.Şükürov bağlanacaq müqavilənin hər iki tərəfə böyük fayda verəcəyinə inandığını qeyd edib.

Əməkdaşlıq istiqamətlərinin müzakirə olunduğu görüşdə bir sıra ortaq məsələlərin həlli yolları barədə geniş səhət aparılıb.

Sonda tərəflər arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanıb.

Türkiyənin Sivas Cumhuriyyət Universitetinin rektoru Alim Yıldız, Beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdürü, eyni zamanda, Təhsil fakültəsinin dekanı Ali Aksu Bakı Dövlət Universitetində olublar.

BDU-nun rektoru Elçin Babayev səfərin əlaqələrin daha da genişlənməsinə təkan olacağını vurğulayıb. Universitetin təhsil, tədqiqat, innovasiya və elmi biliklərin kommersiallaşdırılması, sosial həyatı və beynəlxalq əlaqələri ilə bağlı hədəflərinə açıqlayan rektor müasir elmin tələblərinə uyğun olaraq, humanitar və təbiət elmləri sahəsində birgə araşdırılmaları aparılması ilə bağlı fikirlərini bölgüşüb.

Görüşdə, eyni zamanda, magistratura və doktorantura səviyyələrində ikili diplom, tələbə-mübadiləsi, birgə program və qrantlar kimi məsələlər müzakirə edilib.

Professor Alim Yıldız qeyd edilən məsələlərin ikiterfi əlaqələrin inkişafına təkan olacağını bildirib. O, Bakı Dövlət Universiteti ilə ERASMUS+KA107 programı çərçivəsində tələbə-

Birgə araştırma aparılacaq

Türkiyənin Sivas Cumhuriyyət Universitetinin nümayəndə heyəti BDU-da

mübadiləsinin həyata keçirildiyini, bu istiqamətdə əlaqələrin daha da intensivləşməsinə ehtiyac olduğunu bildirib.

Qeyd edək ki, Bakı Dövlət Universiteti ilə Sivas Cumhuriyyət Universiteti

arasında imzallanmış müqaviləyə əsasən, indiyədə BDU-nun beş bakalavr, iki magistrant, üç doktoranti və yeddi əməkdaşı Sivas Cumhuriyyət Universitetində, həmin ali təhsil məüssisəsindən isə iki bakalavr, iki magistrant və 13 əməkdaş BDU-da təcrübə məbadiləsində iştirak ediblər.

Hazırda Bakı Dövlət Universitetinin Beynəlxalq münasibətlər və iqtisadiyyat fakültəsinin bir doktorantı Sivas Cumhuriyyət Universitetində, həmin universitetin üç tələbəsi isə BDU-da təhsilərini davam etdirir. Filologiya, Sosial elmlər və psixologiya fakültələrində təcrübə keçən türkəyi tələbələr görüşdə iştirak edərək layihə ilə bağlı fikirlərinin bölüşüb.

Qeyd edək ki, 1973-cü ildə Türkiye Cumhuriyyətinin 50-ci ildönmü münasibətlə təsis edilən Sivas Cumhuriyyət Universiteti Greenmetric reytingində 23-cü, Nature İndex sıralamasında isə Türkiye üzrə 29-cu yerdə qərarlaşır.

NİZAMİ layihəsi çərçivəsində yenik görüş olub

Fransanın Monpelye Universitetində "Azərbaycanda doktorantura təhsilinin Avropa Ali Təhsil Məkanının telebələrinə uyğun yenidən strukturlaşdırılması - NİZAMİ" layihəsi ilə bağlı yenik görüş keçirilib.

Görüşdə layihə çərçivəsində iş planına uyğun olaraq Təhsil Nazirliyi, AMEA və tərəfdən təhsil müəssisələrinin yenik hesabları dirlənilib. Mərasimdə layihənin əhəmiyyəti, əsas nəticələri və perspektivləri müzakirə olunub. Avropa İttifaqının Təhsil, Audiovizual və Mədəniyyət üzrə İcraçı Agentliyinə təqdim et-

mək üçün yenik hesabat hazırlanıb.

Qeyd edək ki, adıçəkilən layihə 2014-cü ildən Azərbaycanın bir sıra ali təhsil müəssisələri, Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Fransanın Monpelye Universitetinin rehberliyi, İsvəç, Çexiya, Almaniya və İspaniyanın bir sıra ali təhsil müəssisələrinin əməkdaşlığı ilə Avropa İttifaqının Təhsil, Audiovizual və Mədəniyyət üzrə İcraçı Agentliyinin Erasmus+ programı çərçivəsində heyata keçirilir. Layihənin icrasına 2015-ci ildə başlanılıb və ölkə üzrə koordinatoru Təhsil Nazirliyidir.

Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və 9 ali təhsil müəssisəsinin, eləcə də Avropanın 5 aparıcı universitetinin iştirak etdiyi NİZAMİ milli layihəsinin əsas məqsədi Azərbaycanda doktorantura təhsilinin mövcud vəziyyəti və Avropadan doktorantura təhsili ilə müqayiseli təhlilinin müayyənləşdirilməsi, Azərbaycanda doktorantura təhsilinin təşkil qaydalarının yenidən hazırlanması, ixtisas təsnifatının Avropada mövcud olan təsnifata uyğunlaşdırılmasıdır.

Layihə çərçivəsində ali təhsil pilləsi-

Akademik Nərgiz PAŞAYEVA: "İdrakın ilhamı mənəvi impulslardan güc alır"

lələrin şüurunu düzgün idarə edə biləcəyik-mi? Həc də sadə olmayan bu sualın cavabı, şübhəsiz, müsbət olmalıdır. Öks halda, biliklər əsas missiyasından - cəmiyyətin ləyaqətini, asayışını, rifahını və inanımın təmin etməkəndə məhrum olacaqdır. Dünyanın cari durumunda skeptiklər bu ali prinsipləri sadələşdərək səmərəsiz adlandırma bilərlər. Sırr deyil ki, bəzən belə dayaz düşüncələr bütöv bir həmfikirler orduşunu toplaya bilir. Təhsil prosesinde en çətin məsələ müasir tədrisin dəğidiçi, etinəzisiz pragmatizm və praktizizm yuvaranmasına yol verməkədir. Qəlb, insan təbəti, şəxsiyyət təhsil sisteminde bu çətin prosesin keyfiyyətinə, etibarlılığını və funksionallığını zəmanət verilməsinə təsir edən əsas amillərdir.

Iştenilen insan erkən uşaq yaşılarından real hayatı olaylarını və durumlarını heç də birmənliyi olmaması, bəzən isə ağır olması faktı ilə əvvələc nəzəri, sonra isə real şəkilədə üzələşir. Və bə və ya digər situasiyada formidən hərəkət və əməllərinin özünütüşkili və şəxsi intizamın hansı meyarları ilə şərtləneceyini heç kim deyə bilməz. İdealda, məhz məktəbdə atılan illi addımlar, daha sonra isə biliklərin eldre olunmasına aparan yol, ən müsbət keyfiyyətlərə şövgənləndirməkə insani böyük aləmə hazırlamalıdır. Bu mərhələdə yalnız kitablardakı müdrik fikirlər deyil, bu və ya digər biliklərin daşycısı olan insanlarla şəxsi temas da çox önemlidir; onların heyat fəlsəfəsi, baxışları, daxili aləmləri və prinsipləri çox önemlidir; təhsil mühitinin özü və onun atmosferi, biliklərin gücüne inanın ruhu, energetikası önemlidir.

Innovasiya osr olur hər zamanın dənəmdə məhz humanitar elmlər, sosial dəyər malik elmlər qlobal məqyasda böyük əhəmiyyətə malikdir. Dəqiq elmlərin, innovativ layihələrin istenilen nailiyyətləri və ya uğursuzluqları gec-tez humanitar tərkibli və müxtəlif problemlərlə üzələşir, kəsişir. Hətta dahi Fikrimcə, mənəviyyat yolu ilə saflaşdırılan şüura və ağıla inanın bilik vasitəsilə dəsteklənəsi müasir təhsil və elmin əsas vezifəsidir. Qlobal aləmdə bir-birimizlə müasir elm və təhsil mühiti vasitəsilə dialoq apara bilə-bilməməyimiz isə özümüzdən asılıdır. Biz istəməzdik ki, gələcək nəsillər humanitar qarvamın və əldə olunan biliklərin mənəvi dərkinin ənənə barədə mücərrəd və

dumanlı təsəvvürlərə malik olsunlar. Bəzən kitablarda da sehvələr ola bilər. Müyyən mərhələdə biliklərin də bu və ya digər dərəcədə yanlış olmasa mümkündür. İndi bəzən elektron texnikaya davranmağı uşaqlar bizi öyrədir. Lakin mənəvi, yüksək olənlərin ötürülməsi prosesi şəxsiyyəti, gələcək nəsilləri maarifləndirməyi, onlara təhsil verməyi özüne vezifə seçmiş insanların üzərinə düşməlidir. Xəyalı səcdəgahı çıxarılmış bu sakral fikri baş verəcək heç bir yüksək texnoloji inqilab durdura bilənməz. Çünkü idrakın ilhamı mənəvi impulslardan güc alır. Daha çox mənəvilik, estetik tərbiyə, kreativlik, məcərədə təfəkkür, toxəyyül, sosial açılıqlıdan keçən ağıl fantaziyaları, heyət sevgisi harmonik şəxsiyyətin formallaşmasına yardımçı ola bilər. O zaman Diogenin gün işığında yandırıldığı fəner axtarışında olan tapacaq.

Bəli, bəzərlik ki, bütün yollar Məbədə doğru getmir, lakin ona doğru apanar, Gök ilə Yer qarşısında bərəət qazanmış Yol bizi buraya - Moskva Dövlət Universitetinə getirdi!"

***

Xatırlaqla ki, bu il fevralın 27-də MDU-nun Bakı filialının rektoru Nərgiz Paşayeva Rusiya Təhsil Akademiyası üzvələrinin ümumi toplantıda M.V.Lomonosov adına MDU-nun rektoru akademik Viktor Sadovniçini təqdimati ilə yekdiliklə akademik (əcnəbi üzv) seçilib. 4 il əvvəl - 2015-ci ildə isə yanvarın 26-də MDU-nun 260 illiyinin qeyd olunduğu zaman Nərgiz Paşayevaya universitetin fəxri professoru adı verilmişdir. Nərgiz xanım bu münasibətlə demişdi: "Mon özümü yalnız öz sahəmin mütəxəssisi deyil, müəllifi, təhsilə xidmət edən bir insan hiss edirəm. Moskva Dövlət Universitetinin professoru adı qürurla səslənir, çünki qlobal akademik dairələrdə MDU kifayət qədər yüksək yer tutur".

arasında imzallanmış müqaviləyə əsasən, indiyədə BDU-nun beş bakalavr, iki magistrant, üç doktoranti və yeddi əməkdaşı Sivas Cumhuriyyət Universitetində, həmin ali təhsil məüssisəsindən isə iki bakalavr, iki magistrant və 13 əməkdaş BDU-da təcrübə məbadiləsində iştirak ediblər.

Hazırda Bakı Dövlət Universitetinin Beynəlxalq münasibətlər və iqtisadiyyat fakültəsinin bir doktorantı Sivas Cumhuriyyət Universitetində, həmin universitetin üç tələbəsi isə BDU-da təhsilərini davam etdirir. Filologiya, Sosial elmlər və psixologiya fakültələrində təcrübə keçən türkəyi tələbələr görüşdə iştirak edərək layihə ilə bağlı fikirlərinin bölüşüb.

Qeyd edək ki, 1973-cü ildə Türkiye Cumhuriyyətinin 50-ci ildönmü münasibətlə təsis edilən Sivas Cumhuriyyət Universiteti Greenmetric reytingində 23-cü, Nature İndex sıralamasında isə Türkiye üzrə 29-cu yerdə qərarlaşır.

nin hər üç şəviyyəsimi əhatə edən yeni standartın layihəsini, doktorantura şəviyyəsində koordinasiyanı gücləndirmək, keyfiyyəti və şəffaflığı temin etmək məqsədi ilə Milli İdarəetmə Portalı (demo versiya), doktorantura şəviyyəsində təhsilələr üçün Azərbaycan və ingilis dilində telimat kitabçısının, elmi rehberlə doktorant arasında bağlanılacaq razılışma sənədinin nümunələri hazırlanıb, pilot universitet olaraq Xəzər Universitetində Avropa təcrübəsi əsasında ölkədə ilk dəfə olaraq Doktorantura Məktəbi yaradılıb.

Bununla yanaşı layihənin də bir neticesi olaraq AMEA və ADİÜ-nun Fransanın Monpelye Universiteti ilə ali təhsilin müxtəlif şəviyyələrində iki ili diplom proqramlarının icrası ilə bağlı imzalanmış müqavilələr göstərmək olar.

Ölmək olmaz, yaşamaq

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilməlidir

↳ Əvvəli səh.1

Rüstəm QARAXANLI

Özünəqəsd Şərqi və Mərkəzi Avropa, Şimali Amerika, Asiya-Sakit okean bölgəsində olduqca tez-tez rast gəlinən ölüm növüdür. Ən yüksək göstəricilər qeyd etdiyimiz kimi, əhalinin iqtisadi durumunu yaxşı olan ölkələrədir. Nə qədər paradosksal olsa da, bu baxımdan on aşağı özünəqəsd statistikası Livan, Suriya və Fələstinin payına düşür. Hər 100 min nəfər müvafiq olaraq 2,4, 2,5 və 2,7 nəfər. 26 il ərzində Çinə özünəqəsd statistikasında 64% enmə müşahide olunub. Danimarkada bu göstərici 60, Filippində 58, İsvəçrədə 50,3%-dir. Ekspertlər bunu iqtisadi yüksəklik, rifah halının yaxşılaşması və urbanizasiyanın miqyası ilə izah edirlər.

Qeyd olunan müddətdə özünəqəsd on çox kişilər arasında rast gəlinib. Ancaq 19-25 yaşlı gəncələrənən on çox xanımlar özərini öldürməklə həyata vidalaşırlar. 26 yaşdan sonra qadınlarda özünəqəsd statistikası 49, kişilərdə isə 24% aşağı düşüb. Ekspertlər proqnozlaşdırırlar ki, 2020-ci ilədək özünəqəsd halları daha 10% azalacaq. Ancaq bu da yetərlidir, çünki hazırlı tendensiya qalarsa, 2030-cu ilədək dünya ölkələrinin yalnız 3%-i intihar statistikasında təqribən 3 dəfə azalmaya nail olacaq.

İntiharnın tarix boyu on yayılmış sebəbi çatın heyat olub. Əsrərən əvvəl də belə idi, indi de. Təbii ki, müxtəlif və çoxsaylı subjektiv sebəpleri kənara qoyur. Mesələn, Cənubi Koreyada 15 yaşlı gənc xanım saç kəsim terzinən narazı qaldığını görə özünü 17-ci mərtəbədən yere atıb. Ölümündən əvvəl isə belə bir yazı qoyub gedib: "Heyati yaşamaq mənəm üçün çox çətindir". Əger üç əvvəl Avropada Hötenin bir depressiv əsərini oxuyub özərini öldürdürlərsə, indi dahi mütəfəkkirdən yuxarınlarda çox kitab yanan onminnlərə pessimist janr təmsilisi yazıçıları var. Ədəbiyyatı qoyun kənaraya, sosial şəbəkələrə nə qəlib?!

İstanbullu şəbəkədə "pəncərə" açıb "özünəqəsd" kəlməsini yazsanız, yüzlərlə profil çıxacaq. Heyat və ölüm mövzusunda diskussiyalar baş alıb gedir. Depressiv xarakterli şəkil və kollajların sayı lap çoxdur. Rusiyannın Sibir bölgəsinin şəhərlərindən birində 17 yaşlı qız və oğlan otelə özərini öldürüb. Məlum olub ki, onlar otel nömrəsində cəmi bir saat əvvəl məskunlaşmışdır. Sən demə, gəncər xeyli müddətdə özünəqəsd məzmununda virtual diskussiya aparıb, gələcək planlarını detallı şəkildə müzakirə ediblər. Maraqlıdır ki, onlar Rusiya boyda ölkənin müxtəlif coğrafi qütblerinin sakinləri olublar.

Depressiv gəncərin həyatlarına son qoyma sebəpleri müxtəlifdir.

Ancaq onlar sosial şəbəkələrdə bir-

təqribən beledir: özüm necə öldürə bilər ki, həm ağırsız olsun, həm də bədənimə çox xəsarət deyməsin? Bir sözle, internet və rəqəmsal inqilab əsində sosial şəbəkələr özünəqəsdin statistikasına ciddi təsir göstərən amillərdən birinə və bəlkə də birincisindən əvəl.

Ölüm instinkti

Zigmund Freyd psixologiyada "ölüm instinkti" anlayışının mülliətidir. Freyd görə, "ölüm instinkti" fərdə təbiət tərəfindən əsası qoymulmuş özüntüməh meylidir. Bütün canlılar hər vəchələ yaşamasına və ölüməyə çalışdıqları halda, ayrı-ayrı fərdlər öz həyatlarını korlamaq və hətta ona son qoymaq üçün hədsiz enerji sərf edirlər. İnsan çox ziddiyətli məxluqdur - o, özünü öldürə bilər, ölümə doğru müəmmalı meylilər.

Yeniyetmələr arasında qeyd olunan özünəqəsd hallarının aşağıdakı əlamətləri mövcuddur:

- Yaxınlarla (ailədə, məktəbdə, dostlar arasında) mövcud olan qısmüddəti və obyektiv baxımdan o qədər də ağır olmayan münəqışlar;
- Bu münəqışlardan doğan daxili böhran və hadisələrin dramatik ləşdirilməsi;
- Özünəqəsdin romantik-qəhrə-

Bu gün ABŞ-da məktəblərdə silahlı zorakılıq halları mövcuddur. Kiberterrora meyillilik, alkoqol və narkotiklərə aludəçilik az qala hər yerde var. Bu hallar hələ yetkin olmayan azyaşlıların psixikasına ciddi təsir edir. Bu sabəbdən yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının azaldılması, yaxud aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

yalnız ona məxsusdur və digər heç bir canlıda rast gəlinmir.

Psixoterapevtlər intihari kəskin psixozədəleyici situasiyaların təsiri ilə insan özünü öldürməsi hali olaraq qıymətləndirirlər. Bir məqəma xüsusi önem vermək lazımdır ki, özünəqəsdən insan həyatının mənasını itirdikdən sonra əl atır. İnsanın həyatına son qoymağa yönəlmış istənilən daxili və xərici aktivlik özünəqəsd kimi qıymətləndirilir. Ekspertlər görə, əgər daxili aktivlik vaxtında aşkarlamıb üzə çıxarıllarsa, həyata son qoymaq üçün sərf olunan xərici aktivliyin qarşısını almaq mümkünlüdür. Özünəqəsdin qəti aşkar əlamətləri yoxdur, ancaq bir sıra ümumi məqamlar mövcuddur:

manlıq müstəvisində qıymətləndirməsi, sanki bu, bir qətiyyəti adımdır;

- Özünəqəsd aktında ictimaiyyət "oynamaq" niyyəti;

- Atılan addım affekt xarakterlidir, heç bir düşünülmüş, hesablanmış, dəqiq, tarzlaşdırılmış cəhd yoxdur.

Özünəqəsd profilaktikasının aktuallığından çıxış edən mütəxəssisler belə bir sualla üz-üzə qalırlar: intihar etmək istəyən şəxsi əvvəlcədən müyyən edib, onun niyyətinin qarşısını almaq mümkündürmü? Özünəqəsdin qəti aşkar əlamətləri yoxdur, ancaq bir sıra ümumi məqamlar mövcuddur:

- Planlaşdırılan intiharın göstəri-

ciləri (ölüm məzmunlu söhbətlər, yuxuda tehdid olunma, yaxud yuxuda ölüm, həyatın mənasızlığı barədə müzakirələr, vəfa xarakterli məktublar, yaxud ismarıclar);

- Özünəqəsd təcrübəsinin olma-

si, yaxud yaxın ətrafda - dostlar, qo-

humlar, valideynlər arasında özünə-

qəsd hallarının qeyde alınması;

- Hayat şəraflının obyektiv agrı-

lığı: çətin usaqlıq, gərgin ailədaxili münasibətlər, yaxın adamın itirilimi, hamı tərəfindən təcrid, ağr xəstilik və s.;

- Şəxsiyyət resurslarının aşağı

düşməsi, depressiya, ümidişlik, kö-

məksizlik, stress hali və s.;

- Özünəqəsdə hazırlıq görən ye-

niyetmədə izlənən davranışlar:

- Həyəcanlı davranış, tələskən-

lik;

- Narahat, kataklizmlər, təqiblər,

qorxulu heyvanlar barədə yuxular;

- Depressiya, apatiya, susqunluq,

məsuliyyət və vəzifələrdən qaçma,

mənəsiz vaxt keçirmə, yuxululuq;

- Günah kompleksi, hədsiz utan-

caqlıq, özünə aşkar inamsızlıq;

- Alkoqol, psixotrop maddələr

və narkotiklərin qəbulu.

Xərici əşyalar:

- Uğursuz aile, ağır psixoloji

mühit, valideynlər arasında münaq-

ış, ailədə alkoqolizm, valideynlərin

itirilməsi;

- Həməyənin yoxluğu;

- Yeniyetmələrin ailə daxilindəki

əlverişsiz durumu, həddindən ziya-

de himaya, qəddarlıq, daimi tonqid;

- Dostların yoxluğu, qrupda təc-

rid, təhsildə uğursuzluq və s.

Məktəb və özünəqəsd

Gənclər arasında özünəqəsdin iki növü var: gerçək və nümayiş üçün nəzərdə tutulan (şantaj). Unutmamaq vacibdir: nümayiş üçün nəzərdə tutulmuş özünəqəsd hərəkət ola bilər. Şantaj özünəqəsdə sanki özünü öldürmənən təqlididir, "icraçı" bilir ki, əlməyəcək, ancaq ətrafdakılara möhkəm qorxudacaq. Şantajçıların bir çoxunun planı, bununla belə, reanimasiyada bitir.

Qəzetimizin sehipələrində müxtəlif ölkələrin təhsil sistemləri barədə dərc olunan yazıldarda da qeyd etmişik ki, bir sira yerlərdə məktəblər tək savad deyil, həm də gərginlik mənbəyidir. "Asiya pələngləri" adlanan bir qrup ölkə təhsil sisteminin sortlüyü ilə forqləndir. Bu sortlü təhsil sahəsində ciddi sıçrasıya bu bunun neticisi kimi iqtisadi artıma yol açsa da, ciddi psixoloji fəsədlərə da səbəb olur. Məsələn, yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, Yaponiya, Cənubi Koreya, Sinqapur kimi ölkələrdə orta və ali məktəblərdə tədris yükünün artırılmasına tab getirməyən məktəblilər və yeniyetmələr çıxış yolu həyatlarına qəsd etməkdə görürələr. Və bu fakt hamı tərəfindən qəbul edilir: şagirdlərinin akademik uğurları üçün on ağır bədəli ödəyən Cənubi Koreya rəqabətdəzümlü təhsil laiyəhəsinə davam etdirir.

Məktəbdə özünəqəsd dünyanın hər yerində var. Hətta yaşı nəslin "bizim vaxtımızda belə şəyər yox id" məzmunlu şikayətlərinə baxmayıraq, problem sovet dənəminde də olub. SSRI-də doğulmuş və yaşaması istenilen şəxs Rolan Bikovun çəkdiyi və Yuri Nikulinin Kristina Orbakayenin baş rollsarı ifa etdiyi "Müqəvvə" filminə xatırlayırlar. Filmin məzmununu həttə sovet dənəminin məhdudiyyətlərinə görə də olduqca sortlüy.

Məktəbdə özünəqəsd dünyanın hər yerində var. Hətta yaşı nəslin "bizim vaxtımızda belə şəyər yox id" məzmunlu şikayətlərinə baxmayıraq, problem sovet dənəminde də olub. SSRI-də doğulmuş və yaşaması istenilen şəxs Rolan Bikovun çəkdiyi və Yuri Nikulinin Kristina Orbakayenin baş rollsarı ifa etdiyi "Müqəvvə" filminə xatırlayırlar. Filmin məzmununu həttə sovet dənəminin məhdudiyyətlərinə görə də olduqca sortlüy.

Özünəqəsd profilaktikasının aktuallığından çıxış edən mütəxəssisler belə bir sualla üz-üzə qalırlar: intihar etmək istəyən şəxslərini baxmayıraq, problem sovet dənəminde də olub. SSRI-də doğulmuş və yaşaması istenilen şəxs Rolan Bikovun çəkdiyi və Yuri Nikulinin Kristina Orbakayenin baş rollsarı ifa etdiyi "Müqəvvə" filminə xatırlayırlar. Filmin məzmununu həttə sovet dənəminin məhdudiyyətlərinə görə də olduqca sortlüy.

Bu gün ABŞ-da məktəblərdə silahlı zorakılıq halları mövcuddur. Kiberterrorə meyillilik, alkoqol və narkotiklərə aludəçilik az qala hər yerde var. Bu hallar hələ yetkin olmayan azyaşlıların psixikasına ciddi təsir edir. Bu sabəbdən yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının azaldılması, yaxud aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldırılması istiqamətində məktəblə valideynlərin səyləri koordinə edilmiş şəkildə həyata keçirilməlidir.

Yeniyetmələrdə özünəqəsd hallarının aradan qaldır

TİMSS 2019: Riyaziyyat və Təbiət Elmləri üzrə Beynəlxalq Qiymətləndirmə Programında nailiyətlərin qiymətləndirilməsi meyilləri

Köñül PİRVERDİYEVA,
ARTİ-nin şöbə müdürü, Milli və beynəlxalq
qiymətləndirmələr üzrə milli koordinator

Məlumatların təhlili sahəsində özünün üçüncü on illiyinə və yedinci dövrünə giriş əsnasında olan TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) IV və VIII siniflərde riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər (science) üzrə beynəlxalq qiymətləndirmədir. 2019-cu il ərzində keçiriləcək TIMSS qiymətləndirməsi hələ ki on sonuncudur. Bu qiymətləndirmə ilk dəfə 1995-ci ildə keçirilmiş və hər dörd ildən bir (1999, 2003, 2007, 2011, 2015) davam etmişdir. Bu il, 2019-cu ildə də keçiriləcək nəzərdə tutulmuşdur. Qlobal kontekstdə özət təhsil sistemlərinin effektivliyini qiymətləndirmək üçün təxminən 65-ə yaxın ölkə TIMSS-in məlumatlarından istifadə edir və hər qiymətləndirmədə yeni ölkələr TIMSS-ə qoşulur. TIMSS-2019 beynəlxalq qiymətləndirmə tədqiqatında təxminən 70 ölkənin iştirakı gözlənilir.

Riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənləri qiymətləndirdiyi üçün TIMSS təhsilin effektivliyini ölçən dəyərlər mənbədir. Belə ki, STEM kimi tanınan elm - özüündə texnologiya, mühəndislik və riyaziyyat kürikulumlarının əsas sahələridir. Məlumdu ki, indiki zamanda bir çox peşələr riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə sadə biliklərin olmasını tələb edir və bu meyilin gelecekdə artması gözlənilir. STEM peşələrində çalışan insanlar aqlıq, təbii yaşayış sahələrinin mehv olması, eləcə də, dünya iqtisadiyyatında davamlı böyüümə və stabillik kimi dönyəvi problemlərin həll yollarını tapmaq məsuliyyətini daşıyırlar. Riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər gündəlik həyatın teməlini təşkil edir. Təbiət elmlərinə aid fənlər hava, torpaq, su, eləcə də, əraq və yanacaq ehtiyatlarının daxil olduğu həyat sahələrini öyrənir. Riyaziyyat bize gündəlik işləri idarə etməye kömək edir və bizim asılı olduğumuz kompüter, ağlılı telefon və televizorlar kimi texnologiyaların inkişafında onun rolu çox vacibidir.

Riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər həyatımızın hər sahəsində yayıldığına görə IEA kimi tanınan Təlim Nailiyətlərinin Qiymətləndirilməsi üzrə Beynəlxalq Assosiasiya təxminən 60 ildir ki, riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə beynəlxalq qiymətləndirmələr keçirir.

IEA milli tədqiqat institutları və dövlət agentlikləri ilə çalışan müstəqil beynəlxalq təşkilatdır. O, 1959-cu ildən bu günə qədər kros-milli (çoxsaylı ölkələri əhatə eden) nailiyətlərin öyrənilməsini heyata keçirir. 1960-ci illərdə IEA müxtəlif təhsil sistemlərinə malik olan ölkələr arasında siyasi təsirlərin daha derindən anlaşılmamasına nail olmaq üçün təhsil nailiyətlərinin beynəlxalq müqayisəli qiymətləndirilməsində öncül olmuşdur. Hazırda IEA-nın Amsterdam ofisi bir sıra beynəlxalq tədqiqatçılar ölkələrin iştirakını təmin edir və IEA-nın Hamburg bölməsi məlumatlar hazırlayıb yayan tədqiqat aparan böyük merkezdir. IEA-nın əsas programı olan TIMSS dünyənin hər yerində iştirakçı ölkələrin öz nümayəndələri tərəfindən keçirilməsi təmin edilən korporativ tədqiqatdır.

TIMSS Boston Koleccinin Linç Məktəbindəki TIMSS və PIRLS Beynəlxalq Tədqiqatlar Mərkəzi tərəfindən idarə edilir. TIMSS və PIRLS birlikdə üç fundamental fənn - riyaziyyat, təbiət elmləri fənni və oxu üzrə nailiyətləri ölçür.

Riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənləri öyrənmək üçün məzmun və kontekst haqqında siyasetlə (təhsil siyaseti nəzərdə tutulur) eləqəli məlumatlar.

TIMSS kürikulumlara istinad edir, daha geniş manada şagirdlərin təhsil imkanları ilə necə təmin edildiyini və şagirdlərin bu imkanlardan necə istifadə edecəklərinə təsiri ola bilək faktorlardan əsas teşkilatlı məsələlər kimi istifadə edir. TIMSS-in kürikulum modelinin 3 aspekti var: nəzərdə tutulan kürikulum, tətbiq edilən kürikulum və qazanılmış kürikulum (*Cədvəl baxın*). Bunlar müvafiq olaraq ölkələrin kürikulum siyasetləri və nəşrlərində müəyyən edilən, şagirdlərin öyrənəcəyi riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənləri və təhsil sisteminin bu öyrənmə prosesini asanlaşdırmaq üçün

Riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə TIMSS beynəlxalq qiymətləndirməsi

TIMSS-in nailiyət və məzmunla bağlı ortaya çıxan məsələlərə diqqət yetirməsi; öyrənmə üçün kontekstlər, sağlam üsullar və prosedurlar üzrə müntəzəm qiymətləndirmə meyilləri əsasında qurulması iştirakçı ölkələrin təhsil barədə qərarlar qəbul etməsində vacib rol oynayır.

(TIMSS-2019 tədqiqatı üzrə çərçivə sənədi əsasında hazırlanıb)

TİMSS nailiyət məlumatları kontekstdə sorğuları ilə birləşdə aşağıdakı məqsədlər üçün istifadə oluna bilər:

- * global kontekstdə sistemin nailiyət meyillərini qiymətləndirmək;
- * təhsil siyaseti barədə məlumat toplamaq, yeni və ya yenilənmiş siyasetlərin təsiriనi qiymətləndirmək;
- * aşağı göstəricisi olan sahələri dəqiqləşdirmək və kürikulum islahatına təkan vermek;
- * dəha əvvəl IV siniflərin qiymətləndirməsində iştirak etmiş qrupun növbəti dəfə VIII siniflərin qiymətləndirməsində necə nəticə göstərdiyini görmək;
- * şagirdlərin riyaziyyat və təbiət elmlə-

daxildir. Hər iki sinifdə həm riyaziyyat, həm də təbiət elmlərinə aid fənlər üçün idrak domenləri eynidir və bu domenlər riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə məzmunların öyrənilməsində bərpa etmək üçün idrak proseslərini, bu konseptlərin tətbiqi və onlarla əsaslandırmanın aparılması əhatə edir. TIMSS təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə domenlər daxilində bilikləri elmi təcrübələr, eləcə də, gündəlik həyat və məktəb təhsili üçün lazım olan bacarıqlara integrasiya edir. Şagirdlər sistemli şəkildə bütün təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə teməl olan elmi sorğu yerinə yetirmək üçün bu təcrübə və bacarıqlardan istifadə edirlər.

Iştirakçı ölkələrə fənn kürikulumları,

TİMSS şagirdləri, onların valideynlərini və ya qəyyumlarını, həmçinin təhsil aldıqları məktəblərin direktörünü, sinif rəhbərlərini şagirdlərin sosial vəziyyətləri, ev və məktəb təcrübələri, riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlərin öyrənilməsi üçün təlimat kontekstləri barədə sorğunu doldurmağa dəvət edir. Sorğular xüsusi diqqətlə hazırlanmış çərçivə sənədində müvafiq hazırlar və hər qiymətləndirmənin nöticələrinə əsasən TIMSS milli tədqiqat koordinatörleri və TIMSS Sorğusu üzrə Beynəlxalq Ekspertlər Komitəsi tərəfindən yenilənir.

rinə aid fənlər üzrə nöticələri ilə yanış, öyrənmə və öyrənmə üçün ev və məktəb kontekstləri haqqında vacib məlumat alıb etmək.

TİMSS-2019 qiymətləndirmə çərçivələri

I və II bölmə müvafiq olaraq riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə TIMSS-2019 qiymətləndirmə çərçivələrini edir.

TİMSS qiymətləndirmələri riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə qiymətləndirmə çərçivələrinə əsasən aparılır və bu çərçivələr TİMSS-in 24 illik tarixində hər növbəti qiymətləndirmədə yenilənir. Çərçivələr iki ölçü ətrafinda hazırlanır: fənnin spesifik xüsusiyyətlərini əhatə edən məzmun domeni və şagirdlər məzmunlu məşğul olan vaxt onların düşünmə proseslərini ölçən idrak domeni.

Riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə idrak domeni

IV və VIII siniflər - bilmə, tətbiqətmə, əsaslandırma/təhliletəmə

Hər TIMSS qiymətləndirməsinin bir sıra düzgünmə bacarıqlarını ölçəndən qeyd etmək vacibdir. Buraya şagirdlərin öyrəndiklərini tətbiq etməsi, problem həll etməsi və vəziyyətə uyğun məntəqə düşünmə və təhlildən istifadə etmək qabiliyyətləri

standartlar, çərçivələr, eyni zamanda riyaziyyat və təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə təlimatlar barədə yeni fikirlər və son məlumatları təqdim etmək məqsədilə 2019-cu il üçün TIMSS qiymətləndirmə çərçivələri 2015-ci ildə istifadə olunanı nisbətədə yenilənmişdir. Yenilənmə prosesi çərçivələri hər zaman cari təhsil tələblərinə uyğunlaşdırır, bir qiymətləndirmə ilə digəri arasında əlaqə qurur və TIMSS çərçivə, alət və prosedurlarının gələcək davamlı inkişafına şərait yaradır.

IV siniflərdə çətinlik dərəcəsi daha az olan TIMSS riyaziyyat qiymətləndirməsi

Məktəb təhsilinin IV sinfinə qədər uşaqlar sadə hesablamaları öyrənmiş olur və daha geniş mövzuları və riyazi məzmunları öyrənməyə başlayırlar. Ancaq bir çox səbəblər görə elə ölkələr vərdar ki, IV siniflərdə uşaqların çoxunun təmel numərativ bacarıqları tam formalaşmamış, hələ də təkmilləşməkdədir. Buna görə de 2015-ci ildən başlayaraq IEA dördüncü siniflərdə çətinlik dərəcəsi daha az olan riyaziyyat qiymətləndirməsini təklif edərək TIMSS-i daha da genişləndirdi.

Çətinlik dərəcəsi daha az olan bölmələrin daxil edilməsində məqsəd qiymətləndirmə şkalasının aşağı hissələrində dənə yaxşı ölçmə aparmaq üçün dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyat nailiyətləri şkalasının daha da genişləndirilənə idi. 2015-ci

ildə TIMSS numerasiya kimi tanınan, çətinlik dərəcəsi daha az olan bölmələr ayrıca bir riyazi qiymətləndirmə kimi verilmişdi. Buna baxmayaraq, TIMSS numerasiyada iştirak edən ölkələr təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə nöticələrinin tətbiqi və onlarla əsaslandırmanın aparılması əhatə edir. TIMSS təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə təcrübələr, eləcə də, gündəlik həyat və məktəb təhsili üçün lazım olan bacarıqlara integrasiya edir. Şagirdlər sistemli şəkildə bütün təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə teməl olan elmi sorğu yerinə yetirmək üçün bu təcrübə və bacarıqlardan istifadə edirlər.

Iştirakçı ölkələrə fənn kürikulumları, iləTIMSS numerasiya kimi tanınan, çətinlik dərəcəsi daha az olan bölmələr ayrıca bir riyazi qiymətləndirmə kimi verilmişdi. Buna baxmayaraq, TIMSS numerasiyada iştirak edən ölkələr təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə nöticələrinin tətbiqi və onlarla əsaslandırmanın aparılması əhatə edir. TIMSS təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə təcrübələr, eləcə də, gündəlik həyat və məktəb təhsili üçün lazım olan bacarıqlara integrasiya edir. Şagirdlər sistemli şəkildə bütün təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə teməl olan elmi sorğu yerinə yetirmək üçün bu təcrübə və bacarıqlardan istifadə edirlər.

IV siniflərdə TIMSS-2019 haqqında bunları bilmək vacibdir:

- * Riyazi qiymətləndirmə kimi tanınan, çətinlik dərəcəsi daha az olan bölmələr ayrıca bir riyazi qiymətləndirmə kimi verilmişdi. Buna baxmayaraq, TIMSS numerasiyada iştirak edən ölkələr təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə nöticələrinin tətbiqi və onlarla əsaslandırmanın aparılması əhatə edir. TIMSS təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə təcrübələr, eləcə də, gündəlik həyat və məktəb təhsili üçün lazım olan bacarıqlara integrasiya edir. Şagirdlər sistemli şəkildə bütün təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə teməl olan elmi sorğu yerinə yetirmək üçün bu təcrübə və bacarıqlardan istifadə edirlər.
- * Dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyası əhatə sahəsinə hazırlanmışdır;
- * IV siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyasının mövcudluğu mümkün ən yaxşı qiymətləndirmə keçirmək üçün hər ölkənin vəziyyətini nəzərə almağı imkan verir;
- * TIMSS-2019-un bütün iştirakçı ölkələrinin riyaziyyat nöticələrini əhatə edən şəkildə bərpa etmək üçün idrak proseslərini, bu konseptlərin tətbiqi və onlarla əsaslandırmanın aparılması əhatə edir. TIMSS təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə təcrübələr, eləcə də, gündəlik həyat və məktəb təhsili üçün lazım olan bacarıqlara integrasiya edir. Şagirdlər sistemli şəkildə bütün təbiət elmlərinə aid fənlər üzrə teməl olan elmi sorğu yerinə yetirmək üçün bu təcrübə və bacarıqlardan istifadə edirlər.
- * Dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyası əhatə sahəsinə gərə bərabərdir və sualların təxminən 1/3-i eynidir. Digər 2/3 hissəsi isə çərçivənin eyni sahələri əsasında hazırlanmışdır, ancaq sualların çətinlik dərəcəsi daha az olan versiyasını keçirən ölkələr də daxildir;
- * Dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyası əhatə sahəsinə gərə bərabərdir və sualların təxminən 1/3-i eynidir. Digər 2/3 hissəsi isə çərçivənin eyni sahələri əsasında hazırlanmışdır, ancaq sualların çətinlik dərəcəsi daha az olan versiyasını keçirən ölkələr də daxildir;
- * Dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyası əhatə sahəsinə gərə bərabərdir və sualların təxminən 1/3-i eynidir. Digər 2/3 hissəsi isə çərçivənin eyni sahələri əsasında hazırlanmışdır, ancaq sualların çətinlik dərəcəsi daha az olan versiyasını keçirən ölkələr də daxildir;
- * Dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyası əhatə sahəsinə gərə bərabərdir və sualların təxminən 1/3-i eynidir. Digər 2/3 hissəsi isə çərçivənin eyni sahələri əsasında hazırlanmışdır, ancaq sualların çətinlik dərəcəsi daha az olan versiyasını keçirən ölkələr də daxildir;
- * Dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyası əhatə sahəsinə gərə bərabərdir və sualların təxminən 1/3-i eynidir. Digər 2/3 hissəsi isə çərçivənin eyni sahələri əsasında hazırlanmışdır, ancaq sualların çətinlik dərəcəsi daha az olan versiyasını keçirən ölkələr də daxildir;
- * Dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyası əhatə sahəsinə gərə bərabərdir və sualların təxminən 1/3-i eynidir. Digər 2/3 hissəsi isə çərçivənin eyni sahələri əsasında hazırlanmışdır, ancaq sualların çətinlik dərəcəsi daha az olan versiyasını keçirən ölkələr də daxildir;
- * Dördüncü siniflərdə TIMSS riyaziyyatın hər iki versiyası əhatə sahəsinə gərə bərabərdir və sualların təxminən 1/3-i eynidir. Digər 2/3 hissəsi isə çərçivənin eyni sahələri əsasında hazırlanmışdır, ancaq sualların çətinlik dərəcəsi daha az olan versiyasını keçirən ölkələr də daxildir;

“Aprel döyüsləri timsalında Azərbaycan ordusunun güdrətinin təbliği”

İmişli şəhər 5 nömrəli məktəblisəyə “Aprel döyüsləri timsalında Azərbaycan ordusunun güdrətinin təbliği” mövzusunda tədbir keçirilib. Tədbirdə Azərbaycan Respublikası Səfərberlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin rəisi polkovnik-leytenant Qulü Əsədov, Qarabağ müharibəsi vəteranları Ələddin Qardaşov, Faiq Soltanov, Qurban Hüseynov, Taleh Tapdıqov, şəhid atası Ilyas Nəsirov və məktəb-liseyin müəllim və şagirdləri iştirak ediblər.

Tədbirin giriş hissəsində Qarabağ döyüsləri zamanı şəhid olmuş hərbiçilərimizin xatirəsi bir daqiqəlik sükütlə yad edilib. Daha sonra giriş sözü ilə çıxış edən Qulü Əsədov Azərbaycan Ordusunun aprel döyüslərində qazandığı tarixi qəlebədən danışıb. Aprel döyüsləri ığidlərimiz tarix yazdığı bir döyüşdür. Bu qəlebə nəticəsində bütün dünya ordumuzun gücünü, güdrətinin hiss etdi. Ermenistan müharibə başlayacağı zaman onun necə bir güclü ordu ilə karşılaşacağına dair etdi. O, bildirib ki, Aprel döyüsləri haqqında hər kəsi məlumatlandırmaq biz vətəndaşların

Vilayət ƏLİYEV,
İmişli Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi

İdman sahəsində uğur əldə edən şagirdimiz

Ayxan Abdullazadə 2004-cü ildə Gəncə şəhərində dünyaya gəlib. Hal-hazırda Göygöl rayon Nadił kənd tam orta məktəbinin IX sinifində təhsil alır. Ayxan uzun illərdir ki, güləş idman növü ilə məşğul olur. O, bir çox yarışlarda 1 yer qazanaraq məktəbinin adını yüksəldib. Belə ki, “Zenit” İdman Cəmiyyətinin Novruz bayramı, 28

may Respublika Günü, 20 yanvar - Ümumxalq Hüzn Günü, 26 fevral Xocalı soyqırımı gününə həsr olunmuş sərbəst güləş üzrə azyaşlılar arasında keçirilən açıq birincilikdə və digər yarışlarda 1 yer tutub.

Raminə MƏMMƏDOVA,
Göygöl Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi

“Fiziki tərbiyə və gənclərin çağırışaqqədərki hazırlığı aylığı”

Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinin təşkilatlığı ilə Masazır kənd 5 nömrəli tam orta məktəbdə “Fiziki tərbiyə və gənclərin çağırışaqqədərki hazırlığı aylığı”nın yekunu hər olunmuş tədbir keçirilib.

Tədbirdə rayon təhsil şöbəsinin əməkdaşları, məktəb direktorları, müəllimlər və şagirdlər iştirak ediblər.

Övvələcə tədbir iştirakçıları məktəblərin idman sahəsində qazandıqları uğurları nümayiş etdirən sərgi ilə tanış olublar. Şagird-

lər respublika və beynəlxalq seviyyəli turnirlərdə qazandıqları nailiyyyətlər barədə ətraflı məlumat veriblər.

Daha sonra məktəbin idman zalında şagirdlər idman bacarıqlarını nümayiş etdiriblər. Onlar sahmat-dama yarışı, güləş, cüdo, karate, bədii gimnastika, basketbol, sira hazırlığı və digər mərhələlərdə öz bacarıqlarını xoxlayıb, qüvvələrini sınayıblar.

Aysel TAHİROVA,
Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi

“Facebook”-da səhifələrin idarə olunmasına dair təlim

Ağstafa Rayon Təhsil Şöbəsində “Facebook” sosial şəbəkəsində təhsil müəssisələrinin səhifələrinin idarə olunmasına dair təlim keçirilib. Təlimdə təhsil şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi Nəcibə Vəliyeva tərəfindən “Facebook” sosial şəbəkəsində rəsmi səhifənin yaradılması, səhifələrdə qaydalara uyğun paylaşımın edilməsi, səhifə izleyicilərinin cavablandırılması və digər qaydalar izah edilib.

Həmçinin təlimdə çıxış edənlər müasir dövrümüzə sosial şəbəkələrin vacibliyindən, onların ictimaiyyətə, cəmiyyətə təsirindən, sosial şəbəkələrdən düzgün istifadə etmə vərdişlərinin formalasdırılmasının əhəmiyyətindən söz açıblar.

Sonda iştirakçıların sualları cavablandırılıb.

Nəcibə VƏLİYEVA,
Ağstafa Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi

Şəhid Fariz Novruzovun xatirəsi anılıb

Saatlı şəhər 4 nömrəli məktəbin rəhbərliyi, şagirdləri, Ailo və Uşaqlara Dəstək Mərkəzinin sedri Aida İbrahimova rayonun Mollavazlı kəndindən olan şəhid gizir Fariz Novruzovun mazarını ziyarat edərək xatirəsini etiramlı yad ediblər. Bildirilib ki, Fariz Novruzov digər şəhidlərimiz kimi böyük şücaətlik göstərib və qəhrəmancasına şəhid olub. Bu gün gənclər şəhidlərimizlə qürür duyur.

Qeyd edilib ki, 2015-ci il noyabrın 30-da axşam saatlarında qoşuluruların təməsində Silah Küvvələrimizin hərbi qulluqçusu gizi Novruzov Fariz Əlabbas oğlu həlak olub.

Daha sonra tədbir iştirakçıları şəhidin doğulduğu evdə ailəsə və 5 yaşlı oğlu ilə görüşübllər.

Xalid NƏCİYEV,
Saatlı Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi

“Təbiəti və tullantıları xilas edək!”

Aprelin 8-də Şabran Rayon Təhsil Şöbəsi tərəfindən “Təbiəti və tullantıları xilas edək!” eko-müsabiqəsi çərçivəsində əl işlərinin yekun sərgisi teşkil olunub.

19 rayon ümumtəhsil məktəbinin iştirak etdiyi sərgidə məktəblilərin tullantılarından hazırladıqları əl işləri səgilənilib.

Sərgini giriş sözü ilə açan rayon təhsil şöbəsinin aparıcı məsləhətçisi və ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul əməkdaşı Güler Hüseynova ekoloji sağlam mühit mövzusunun her bir insanın diqqət mərkəzində əsl müəllim şagirdləri tərəfindən çox sevilən müəllimdir. Əger şagird müəllimi sevirsə, onun fənnini deşəvəcək, sevdiyi fənnə marağt aratacq və nəticədə təlimin keyfiyyəti yaxşılaşacaq.

- Çox gözəl bir pedagoji kollektivdə fəaliyyət göstərirəm. İşlədiyim məktəbin müasir və yeni binası, mehribən hamkarlarım və sevimli şagirdlərim var. Mənə qarşı qayıq, metodiki ustalığımı artırmaqdə köməklik göstərirlər.

- Sizcə, əsl müəllim necə olmalıdır?

- Mən uşaqlıqdan özümü müəllim kimi təsəvvür edir və xəyallarında canlandırdım. Bilirsiniz onda əsas nəyi düşündürdüm? Şagirdlərimin meni çox sevdiyini. Deməli, mənim görzümdə əsl müəllim şagirdləri tərəfindən çox sevilən müəllimdir. Əger şagird müəllimi sevirsə, onun fənnini deşəvəcək, sevdiyi fənnə marağt aratacq və nəticədə təlimin keyfiyyəti yaxşılaşacaq.

- Arzunuz və gələcək planlarınız haqqında nə deyə bilərsiniz?

- Ən böyük arzum hədəflərimdir. Gələcəklə bağlı planlarım isə lap çoxdur. Hələlik ilk addımlarımdır. İlk önce, sözün əsl mənasında, öz sahəmin peşəkarı, müəllim kimi böyük nüfuzu malik olmaq isteyirəm. Bunun üçün öz üzərimdə işləyir, işimə çox böyük məsuliyyətlə yanaşırıam.

- İşlədiyiniz pedagoji kollektiv haqqında nə deyə bilərsiniz?

Günay MAHMUDOVA,
Qax Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi

Sərgiyə baxışdan sonra münsiflər heyətinin qərarı ilə I yerə O. Bəşirova adına 2 nömrəli ümumi orta məktəb, II yerə Pirəbədil kənd tam orta məktəbi, III yerə S.Zülfüqarov adına 3 nömrəli tam orta məktəb layiq görürlər.

Qeyd edək ki, “Təbiəti və tullantıları xilas edək!” adlı eko-müsabiqə rayon təhsil şöbəsi tərəfindən məktəblilərdə ekoloji məlumatlılıq seviyyəsinin artırılması və istedadlı şagirdlərin aşkarlaşması məqsədilə elan edilib. Müsabiqə çərçivəsində məktəblilərlə maarifləndirici səhəbatlar aparılıb, onlar təbiətdən tullantıları toplanmasına cəlb ediliblər. Toplanan tullantılarından müxtəlif əl işləri hazırlanıb.

Güler HÜSEYNOVA,
Şabran Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi

Səhifəni hazırladı: Şakir CƏFƏROV

Yetər Hacıyeva

Ağstafa şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbin kimya müəllimi

“Müəllim olmaq məsuliyyətdir”.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZIRLIYI

“Müəllim olmaq uşaqlıq arzum olub”

Vəzifə Şabanova: “Peşəmdən aldığım zövqü başqa bir sahədə ala bilməzdəm”

Vəzifə Şabanova 1997-ci ildə Qax rayonunda anadan olub. 2014-cü ildə Qax şəhər Tofiq İsmayılov adına 5 nömrəli tam orta məktəbi bitirib. 2014-cü ildə qəbul imtahanında 604 bal toplayaraq Bakı Dövlət Universitetinin Mexanika-Riyaziyyat fakültəsinin Riyaziyyat müəllimliyi ixtisasına daxil olub. Təhsil Nazirliyinin “Gələcəyin müəllimi” təqəüdünə layiq görürlüb. Universiteti bitirdikdən sonra müəllimlərin işə qəbulu müsabiqəsində iştirak edib və 53 bal toplayaraq Qax rayonunun Qıpçaq kəndində pedagoji fəaliyyətə başlayıb.

- Vəzifə xanım, 600-dən yüksək bal toplayaraq müəllimlik peşəsinə seçmişiniz. Niyyə məhz müəllimlik?

- Müəllim olmaq uşaqlıq arzum olub. Bu həvəs məndə həm ailəmizdə babamın və xalimin müəllim

lim olmayı ilə, həm də məktəbdə müəllimlərimə olan sevgi ilə yaranıb. Mənim ailəmimdə müəllimlik öyrədən, kimlərə həyatda yol göstərmək və nümunə olmaqdır. Ümid edirəm ki, neçə ki, mən müəllimlərimdən nümunə götürmüşəm, şagirdlərim də məndən

- 600-dən yüksək bal toplayaraq müəllimliyi seçdiyiniznə görə Təhsil Nazirliyi tərəfindən “Gələcəyin müəllimi” təqəüdüne layiq görülmüşünüz.

- Bəli. Bu, mənə həm sevinc, qurur verməkli yanaşı, üzərimə çox böyük məsuliyyət qoyub. Mənim müəllimliyə olan hevesim dəha da artı və mən daha həvəslə məqsədimə doğru irəliləməye başladım. Və məhiz onun nəticəsidir ki, imtahanda 53 bal toplayaraq öz rayonundan daimi iş yeri qazandım.

- İşlədiyiniz pedagoji kollektiv haqqında nə deyə bilərsiniz?

Günay MAHMUDOVA,
Qax Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqlərlə üzrə məsul şəxsi

Müəllim - Ibn Sina

İbn Sina 980-ci ildə Buxara şəhəri yaxınlığında Əfşanə kəndində anadan olmuşdur. Sonradan avropalılar onu Avisenna kimi töqdim ediblər.

İbn Sina öz tərcüməyi-halında yazır: “Atam Abdulla İbn Həsən Əfşanadan əvvəlcə Əfşanistanın şərqində olan Balax şəhərinə, sonra isə Buxaraya köçməşdir. Anam Sitarə - Ulduz menasında tanınır. Əvvəlcə mən, sonra qardaşım anadan olub”.

Buxarada yazıl-oxumaq fars dilində ikən İbn Sina da bu dildə savad almağa başlamışdır.

İbn Sina mədəniyyət mərkəzi, X-XI əsrərə Samanid dövlətinin paytaxtı olan Buxarada böyüdübüshür.

İbn Sina öteri de olsa onun yetişməsində Əl-Təberinin rolunu qeyd edir.

Bir qədər sonra məşhur filosof Abu Abdulla Natiq Buxaraya gəlir və İbn Sinanın ailesi ilə qalır. İbn Sina ondan dini, hüquqi və vətəndəs hüquq məsələlərini öyrənir.

Təhsil dövründə o, öz sualları ilə müəllimləri heyrətə götürür. O, eyni vaxtda təbiət elmlərini, həndəsəni, astronomiyani derindən öyrənir.

Əbu Nasir Mühammed Fərəbi (873-950) ilə tamış olur, ondan çox şey öyrənir.

Əsrləri adlayan “Tibb qanunu”

İbn Sina tibb elmi ilə ciddi maraqlanır. Elə bunun nəticəsidir ki, onun 10 cildlik “Tibb qanunu” əsərləri əsrlər boyu hekimlərin stolüstü kitabına çevrilib.

İbn Sina ensiklopedik biliyə malik olmaqla xəstələri pulsuz qəbul edirmiş.

1000-ci ildə İbn Sina Xarəzm şəhərine gəlir. Bu vaxt Xarəzm başçısı II Mamuna biliyli adamları sərvat davet edir. Onların arasında Əbu Reyhan Biruni də olur.

İbn Sina dövrünün məşhur alimləri arasındakı fealiyyət göstərir. Son dərəcə işgülzərəgə malik olan İbn Sina eyni bir zamanda güclü təfəkkür və yaddaşa malik şəxsiyyət kimi tanınır.

İbn Sina xeyli müddətə Həmədan və İsfahanada olur. O, böyük Azərbaycan mütəfəkkiri, gənc Bəhmənyarla burada tanış olur və onu özüne şagird götürür. Elm tarixində qeyd edilir ki, İbn Sina Həmədan şəhərində bir dəmirçi dostunun yanında olarkən Bəhmənyar ora gəlir və deyir: “anam od istəyir”, dəmirçi ona deyir ki, bər qab gəfir od apar.

Bəhmənyar fikirləşmədən kənardan elinin içine quru torpaq yığır və dəmirçiyə deyir ki, odu yiğ bur. Bu, İbn Sinanın diqqətini çəkir, elə bu dərəkləri hərəkətinə görə onu öztüne şagird götürür.

İbn Sinanın “Həkimlik elminin qanunu” əsəri ingilis, rus, özbək dillərinə çevrilir və SSRİ dövründə bu dillərdə nəşr olunur.

Haşıya: - Bütün yazıya sığışdırıb bilmediyimizdən onlar barədə yaza bilmədik. Müsəlman alımları mövcud olduğunu zamanlarda başqa millətlərin nümayəndələrinə rast gəlmədi.

Azərbaycanda isə İbn Sina çıxından tanınır. SSRİ Rəssamlıq Akademiyasının üzvü Fuad Əbdürəhəmanov Tacikistanda İbn Sina yaxınlığında heykelin müəllifidir.

Tələbə - Bəhmənyar

Böyük Azərbaycan filosofu Əbü'l Həsən Bəhmənyar haqqında ilk dələgnə məlumat XII əsrde yaşamış Əli - Əl - Beyhakinin “Tatimma Sivai Əli - Hikmet” (Hikmetlik xəzinəsinə əlavə) adlı eserində rast golur. O yazar: “...İbn Sinanın tələbəsi, filosof alım Bəhmənyar dini etiqadına görə atəşpərəst olmaqla yanaşı əslən azərbaycanlı idi. İbn Sina tədqiq etdiyi mücərrəd problemlərin böyük hissəsini Bəhmənyar ilə birlikdə aparmışdır. Bəhmənyarın şəxson özüntünə yaradığı əsərlərdən “İdrak”, “Ziyət”, “Sevinc”, “Xoşbəxtlik”, “Musiqi” və s. haqq-

İbn Sina - Bəhmənyar: müəllim-tələbə

Ustadından sonra yeni fəlsəfi məktəb yaratmış tələbə

qardaşım anadan olub”.

İbn Sina özda 30 il sonra 1065-ci ilde vəfat etmişdir”.

Əl - Beyhakinin bu əsəri əsasən İbn Sinanın yaratdığı fəlsəfə məktəbinə və bu məktəbin 111 tələbəsinə həssedilmişdir. Əsər 111 elmi məqalədən ibarətdir. Müəllif qeyd edir ki, bu tələbələrin içərisində yalnız Bəhmənyar İbn Sinanın vəfatından sonra yeni fəlsəfə məktəb yaratmış ve Yaxın Şərqiələ elmi dəha da inkişaf etdirmişdir.

Bəhmənyar bütün əsərlərini ərəb dilində yazmışdır. Həmin əsərlər hazırda Tehran, Beyrut, London, Leyden və s. kitabxanalarında saxlanılır. Onun “İdrak” (“At - tehsil”) əsəri ilk dəfə Azərbaycan EA Rəyasət Heyətinin təşəbbüsü və təkidi ilə 1980-1982-ci illərdə rus dilində tərcümə olunaraq “Elm” nəşriyyatı tərəfindən çap edilmişdir. Əsər 3 hissədən ibarətdir:

1. Məntiq haqqında;
2. Metafizika adlanan elm haqqında;
3. Dəqiq mövcud olan seyler haqqında.

Üçüncü hissənin VIII fəsi “Fizika” adlanır. “Fizika” fəsildə Bəhmənyar əsasən aşağıdakı məsələləri işqalandırmışdır.

Mətiyanın quruluşu və onun bölnüzən hissəciklərdən təşkil edildiyi haqqda elmi fikirin araşdırılması və təngididir.

Atomun bölünməsi fikri

Bəhmənyar tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın quruluşu və onun bölnüzən hissəciklərdən təşkil edildiyi haqqda elmi fikirin araşdırılması və təngididir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın quruluşu və onun bölnüzən hissəciklərdən təşkil edildiyi haqqda elmi fikirin araşdırılması və təngididir.

Atomun bölünməsi fikri

Bəhmənyar tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın quruluşu və onun bölnüzən hissəciklərdən təşkil edildiyi haqqda elmi fikirin araşdırılması və təngididir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənliyi qeyd edilir. Elm tarixi göstərir ki, atomun dəha kiçik zərreliklərə bölünməsi fikri hələ XI əsrə Bəhmənyar tərəfindən söylənilmişdir.

Bəhmənyarın tərəfindən söylənilib

Atom haqqında ilk anlayışlar orta məktəbə öyrədilərən onun Demokrit dövründən 1903-cü ilə qədər bölnüzənli

Ömrünün yarım əsrindən çoxunu təhsilə, yetişən gənc nəslin həyatın enişli-yoxuşlu yollarında mətin addımlar atmağa, onların hərbi vətənpərvəlik ruhunda böyüməsinə həsr etmişdi. Çalışdıığı rayonların hansı kəndlərində təhsil seviyyəsi aşağı olan məktəb olubsa, xüsusilə, şagirdlərin dərse davamıyyəti problemlidir, həmin kəndə haqqında səhbət açmaq istədiyimiz təhsil fədaisi Mirzəxan Hüseynov göndərildi. Və bir neçə aydan sonra həmin məktəbə gedən nümayəndələr şagirdlərinə inana bilmirdilər. Çünkü valideynlərin və pedaqoji kollektivin qarşılaşdırıqları problemlər aradan qaldırılmış olurdu. Hamisi da Mirzəxan müəllimin səbri, temkini, pedaqoji ustalığı sayəsində. ...Yaxın günlərin səhbətidir. Mirzəxan Hüseynovun yaşı 90-ı haqqında bir vaxtda dünyasını dəyişmişdi və onun dəfn mərasimində toplaşanlar müxtəlif vəzifə sahibləri, elm xadimləri, tanmış şəxslər idi. Onlar "Mirzəxan bulağı"nın gözündən su içənlər idi. Hamisi bu təhsil fədaisinin yetirmələri, rəhbərlik etdiyi məktəblər dən pərvazlananlar idi.

Ölçismət BƏDƏЛОV,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

Orta məktəbi bitiren kimi müharibəyə yollanmaq, Vətən torpaqlarını ələ keçirmek istəyən faşistlərə qarşı vuruşmaq arzusunda olan Mirzəxan Hüseynov hərbi komissarlığı gedir. Lakin yaşı az olduğundan onu müharibəyə göndərmirlər. Ancaq faşistlərdən intiqam almaq hissi ilə alışış-yanan M. Hüseynov yaşının çox olduğunu, lakin bunun sənədlərdə öz əksini tapmadığını deyir və müharibəyə getməkədə israrlı olduğunu bildirir. Hətta təvəllidüñü də artırdınb cəbhəyə yollanır.

Cəbhədə ilk döyü "Kiçik torpağ" in düşməndən azad edilməsi uğrunda olur. Bu ağır döyüslərdə çoxlu qurban verilsə də, düşmən geri otuzdurulur. Həmin döyüslərdə faşist gülləsi Mirzəxan Hüseynovdan da yan keçmir. Bir müddət müalicə aldıqdan sonra yenidən cəbhəyə yollanır. O, qələbəni Berlində qarşılıqla arzusunda idi. Lakin bu isteyinə qovuşa bilmir. Müharibədən yarımqıq qayıdır, II qrup elil kimi. Onun ağır döyüslərdə göstərdiyi şücaət I və II dərəcəli "Vətən müharibəsi" ordenləri, çoxlu sayıda döyüş medalı ilə qiymətləndirilir.

Müharibədən sonra həyatını təhsilin inkişafına, gənc nəslin savadlı, təhsilli, hərəkətli dünaygörüşə malik, vətənpərvəlik ruhunda böyüməsinə həsr etdi. Bu, onun usaqlıq arzusu idi. Pedaqoji tohsilini başa vurduqdan sonra bir müddət Şamaxı rayonunun kəndlərində müəllimlik etdi. İşgüzarlığı, təşkilatçılığı ilə fəqəlenən Mirzəxan Hüseynov rayonun Ximşli kəndində ibtidai məktəbə direktor təyin edir. Bir müddət sonra məktəbin maddi-texniki bazası zənginləşdirilir, çoxdan məktəbdən üz-

Təhsil fədaisi

Ömrünün 56 ilini məktəb direktorluğuna həsr edən pedaqoq

daqoji kollektivləri, yetirmələri, rayonun ziyalıları, hətta qonşu rayonun tanınmış səmaları da tədbirdə iştirak edirdilər. Çıxış edənlərin hamisi Mirzəxan müəllimi yenilikçi direktor kimi tanıdlarını deyirdilər. Bəli "Yenilikçi direktor". Mən bunun canlı şahidiyəm...

O vaxt Mirzəxan Hüseynov Saatlı rayonun Nərimankənd orta məktəbində direktor idi. Buna qədər rayonun bir neçə kəndində məktəb direktoru işləmişdi. Ancaq Nərimankənd orta məktəbi Mirzəxan müəllimin axırıcı iş yeri oldu. O, bu məktəbə teyin olunan gənə qədər bu təhsil ocağı rayonun en geridə qalmış məktəblərindən biri idi. Sonralar isə təkcə rayonda yox, respublikada sayılıb-seçilən məktəblərdən oldu. Nərimankənd məktəbinin geniş həyatı var idi. Mirzəxan müəllimin ilk fealiyyəti valideynlərin və şagirdlərin köməyi ilə burada bağ salmaq oldu. Sonra həmin bağlı təcrübə-sınaq sahəsinə çevirdi. Bakıdan gələn mütəxəssislər burada görülən işləri yüksək dəyərləndirdilər və məktəbin direktoru 10 nəfər şagirdlə birləşdə Ümumittifaq Sərgisinin diplomu ilə təltif olundu. Saatlıda ilk dəfə məhz Nərimankənd orta məktəbində sadə idman qurğuları quraşdırıldı. Tezliklə rayonun bütün məktəbləri bu təşəbbüsə qoşuldu. Hətta respublikanın digər rayonlarından da buraya gəlib qabaqcıl təcrübəni öyrənirdilər.

ləri, həm də şagirdlər üçün əsl ziyarətgahı təqdim edirdilər. Hətta o vaxtlar kənddə yeni ailə quranlar da əvvəlcə "Ana abidəsi"ni ziyarət edirdilər.

Sonradan Mirzəxan müəllimin təşəbbüsü ilə məktəbdə "Döyüş səhrəti" və "Əmək səhrəti" muzeyləri, Nəriman Nərimanovun ev muzeyi yaradıldı. Ev muzeyinə 250-dən çox eksponat toplanılmışdır. Bütün bunlar şagirdlərin və valideynlərin köməyi, Mirzəxan müəllimin təşkilatçılığı ilə ərəsəyə gəlmİŞdi. Məktəbdə təşkil olunmuş özfəaliyyət dərnəkləri arasında birinci olan Nərimankəndlilər respublikā miqyasında da fərqlənirdilər.

1980-ci illərin sonu, 1990-ci illərin əvvəli hər birimizin ağrılı yeri olan Dağlıq Qarabağ uğrunda gedən döyüslərin tüyən etdiyi vaxtlar idi. Cəbhədən rayonlarımıza ardi-arası kəsilməyən şəhidlər gəlirdi. Bu, yetişən gənc nəslin ermənilərdən intiqam almaq hissini getdikcə alovlandırdı. Həmin vaxt Nərimankənd orta məktəbinin dörd məzunu Qarabağ uğrunda gedən döyüslərdə şəhid olmuşdu. Onların dəfn mərasimləri məktəbin şagird və pedaqoq kollektivi tərafından böyük təmərəqlə keçirilmişdi. Bir neçə aydan sonra isə məktəbdə həmin məzunların "Xatire lövhəsi"nin açılışı oldu. Respublikamızın əksər rayonlarından iştirak edən nümayəndələr, hərbi hissənin zabitləri, bə lövhənin yetişən gənc nəslin hərbi vətənpərvəlik ruhunda böyüməsində müstəsna rol oynamaya bildirmişdilər. Belə yeniliklər həddindən artıq çox olub və sadalamaqla qurtaran deyil.

Ömrünün yarım əsrindən çoxunu-56 ilini məktəb direktorluğuna həsr edən Mirzəxan Hüseynovun təltifləri - "Qabaqcıl maarif xadimi", "SSRİ maarif əlaçısı", "Sosializm yarışının qalibi" dəş nişanları, SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinin medalı, SSRİ Nazirler Sovetinin, ÜİHHİK-in və dövrün digər ali mükafatları ilə təltif olunması pedaqoq fealiyyətinə verilən yüksək qiymət idi. Hələ əksəriyyətini qeyd etmirmək. Çünkü sənəti xeyli uzanacaq.

O, həm de gözəl ailə başçısı id. Ömrü yoldaşı, şərqsünas Cəmiil xanımın vəfatindən sonra, demək olar ki, 30 ilə yaxın müddətdə ailə həyatı qurmadı. Bununla da kişi sədaqəti, dəyanəti, ər etibarı, müəllim etikası nümayiş etdirdi. Böyük ərəsəyə qatıldıqı oğlu və qızları da təlihətli kimi müxtəlif peşələrə yiyələndilər. Atanın pedaqoq fealiyyətini davam etdirən Yegane Hüseynova filologiya üzrə elmlər doktorudur. Hazırda dövlət universitetlərinin birində pedaqoq fealiyyətini davam etdirir.

Mirzəxan Hüseynovun xatirəsi daim əziz tutulur. Onun rəhbərlik etdiyi məktəbin yetirmələri bu gün respublikamızın müxtəlif bölgələrində, paytaxtda müxtəlif elm, təhsil, sənaye və istehsal məmənələrində, ali məktəblərdə çalışırlar. Onlar təhsil fədasi "Mirzəxan Hüseynov məktəbi"nin yetirmələri odugundan qururlar.

dənərmiş şagirdlər yenidən təhsil müəssisəsinə ayaq açırlar. Məktəbdə həyat tödürən öz axarına düşür. Sonra Mirzəxan müəllimi Sis kənd məktəbinin direktor təyin edir. Əminliklə deyirler ki, yəqin bu məktəb de Ximşli kənd məktəbi kimi qabaqcıl olacaq. Ele də olur.

Şamaxı Rayon Partiya Komitəsinin qərarı ilə Mirzəxan müəllimi Bakıda yeni açılan hüquq məktəbine göndərildi. Təhsilini başa vurduqdan sonra Naxçıvan Muxtar Respublikasının Culfa rayonuna Xalq həkimi təyin edilir. Respublikada ilk dəfə Xalq Məhkəməsinə seçkilər keçirilərən onu Naxçıvan şəhər 1 sayılı Xalq Məhkəməsinə hakim seçirler. Bir neçə il bu sahədə işlədikdən sonra yenidən müəllimlik sənətinə olan məhəbbət onu pedaqoq sahəyə qatarır. Azərbaycan Pedaqoji İnstututun coğrafiya fakültəsini bitirən Mirzəxan Hüseynovun qarşısında daha geniş imkanlar, perspektivlər açılır.

1953-cü ilə Mirzəxan Hüseynovun təyinatını Saatlı rayonuna verir. O, pedaqoq fealiyyətinin sonuna qədər bu rayonda çalışır.

Yadimdadır, Mirzəxan müəllim təqəbüdə çıxmış üçün rayon rəhbərliyinə müraciət etmişdi. Lakin onu buraxmaq istəmiridilər. Dedi ki, artıq səhhəti imkan vermir. Onun yolasınma mərasimi çox izdihamlı keçdi. Rayon icra həkimiyətinin akt salınlarda təntənəli mərasim təşkil olunmuşdu. Bir vaxtlar rəhbərlik etdiyi məktəblərin pe-

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Naxçıvan Dövlət Universiteti

Aşağıdakı kafedralar üzrə müsabiqə
ELAN EDİR:

Kafedralar üzrə kafedra müdürü vəzifəsini tutmaq üçün

1. İnfotika
2. Fənlərin tədrisi metodikası və texnologiya müəllimliyi

Kafedralarda boş olan vəzifələri tutmaq üçün

1. İngilis dili və tərcümə - müəllim - 1 yer
2. Nəqliyyat və informasiya texnologiyaları - baş müəllim - 2 yer
3. Əczaçılıq və stomatologiya - baş müəllim - 1 yer
4. Beynəlxalq münasibətlər - baş müəllim - 1 yer
5. Ümumi təbabət və gigiyena - baş müəllim - 1 yer (0,5 ştat)
6. Bədən təbəbəsi və idman - dosent - 1 yer
7. Orkestr alətləri və dirijorluq - dosent - 1 yer
8. Jurnalistikə və kitabxanaçılıq - dosent - 1 yer
9. Azərbaycan dili və ədəbiyyatı - dosent - 1 yer
10. Musiqi təlimi - baş müəllim - 1 yer
11. Zoologiya - dosent - 1 yer, - baş müəllim - 1 yer (0,5 ştat)
12. Fənlərin tədrisi metodikası və texnologiya müəllimliyi - dosent - 1 yer
13. Botanika - dosent - 1 yer
14. Baytarlıq təbabəti - dosent - 1 yer
15. Kimya - dosent - 2 yer
16. Roman-German dilləri - dosent - 1 yer
17. Ümumi nəzəri fizika - dosent - 1 yer
18. Mühəsibat uşağı - dosent - 1 yer - professor - 1 yer

Müsabiqə üçün sənədlər bu elan qəzetdə dərc olunduğu gündən bir ay müddətində müvafiq qaydada təqdim edilə bilər.

Ünvan: Naxçıvan şəhəri, Universitet şəhərciyi.

Telefon: (036) 545-23-66/10-01.

REKTORLUQ

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Lənkəran Dövlət Universiteti

Vakant yerlər üzrə aşağıdakı qeyd olunan vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə

ELAN EDİR:

1. "Riyaziyyat və informatika" kafedrası üzrə: dosent - 1,0 ştat - 2 yer
2. "Biologiya və tibbi biliklər" kafedrası üzrə: kafedra müdürü - 1,0 ştat - 1 yer
3. "Azərbaycan dili, ədəbiyyat və onların tədrisi metodikası" kafedrası üzrə: dosent - 1,0 ştat - 2 yer
4. "Xarici dillər" kafedrası üzrə: kafedra müdürü - 1,0 ştat - 1 yer
5. "İqtisadiyyat və innovativ idarəetmə" kafedrası üzrə: kafedra müdürü - 1,0 ştat - 1 yer.

Ərizələrin qəbulu bu elan dərc edildikdən sonra 1 ay müddətindədir. Əsasnaməyə uyğun olaraq sənədlər (kadrların şəxsi qeydiyyat vərəqəsi, tərcüməyi-hal, ali təhsil, elmi dərəcə və elmi ad haqqında sənədlərin surəti, dərc olunmuş elmi əsərlərin, kəşf və ixtiraların təsdiq edilmiş siyahısı) rektorun adına yazılış ərizə ilə birlikdə aşağıdakı ünvana göndərilməli və ya şəxsən təqdim edilməlidir.

Ünvan: Lənkəran şəhəri, H. Aslanov xiyabanı - 50.

www.lsu.edu.az,

E-mail: office@lsu.edu.az

Telefon: (02525) 5-25-88, (daxili - 105).

REKTORLUQ

Selləmə yağışla gəldi bu il yaz

Rafiq YUSİFOĞLU,
SDU-nun "Azərbaycan və
xarici ölkələr ədəbiyyatı"
kafedrasının professoru,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Bu il qarsız gelib, qarsız da getdi
Bilmədik zavallı qışın dərdi nə?
Selləmə yağışla gəldi bu il yaz,
Hökürüb ağladı qışın dərdinə....

Döyüdə qapımızı sərsəri külək,
Şimşəklər hikkəli, buludlar kövrək,

Cənnət nəsimi

Soyqırımlı qurbanlarının məzəri öündə düşüncələr

Adamlar axın-axın golirlər
Qubadakı soyqırımlı qurbanlarının
qardaşlıq məzarını ziyarətə...
Görənən günahsız körpələr,
qadınlar, qocalar
necə dözüblər, İlahi,
bu məşəqqətə, bu müsibətə? -
Körpə fidanlarını
yaralarının zoqquqtusuna
qayalar belə ufuldaymış yəqin, -
fil belə dözməzdə bu ağrıya,
nəhəng fil!
Elə bil ki, torpağın altında
dustaq edilən illərin
ağrısını azaldır
günahsız qurbanların

sinsinin üstünə qoyulan
hər qərəfəl...
Şəhidlər öz ölümləri ilə
içimizdəki mürgüyü qovdular,
düşmənə nifrat hissini dirildilər...
Şəhidlər öz ölümləri ilə
qıqlıcmı alovə döndərlər,
illərin biganəlik zülmətini ərtidilər...
Müstəqillik açar oldu axır ki,
zamanın qiflibəndinə,
tilsiminə...
Dalgalanan üçrəngli
bayraqımızın nuru
şəhidlərin uydugu
torpağın üstündə
döndü cənnət nəsiminə!

Zərrələrdən yaranan kainat

Qürbətdən vətənə döñəndə
tanımadığım adamlar,
ilk dəfə gördüm üzlər belə
mənə doğma golur...
Bütün baxışlar, gözələr belə
mənə doğma golur!
Hər gördüküm üzdə,
her eşitdiyim sözdə

bir zərrə işiq,
Hər aldığım havada
bir udum həyat,
Vətən -
zərrələrdən yaranan
müqəddəs diyar,
kainat...

Gülsen MUSTAFA,
Bakı şəhəri 64 nömrəli tam orta
məktəbin ibtidai sinif müəllimi,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

Zəngin səsi uşaqları sırf yiğdi. Hami
yerində keçip kitablarını açdı. Piçıldasan, gü-
lüşen uşaqlar da, nəhayət, dərəcə başlamagə
həzər idilər. Onlar zəngin vurulmasına bax-
mayaraq, nədənse həle də pəncərədən cöle
baxan müəllimi seyr edir, sual dolu baxışlar-
la bir-birinə baxırdılar. Birdən hemişə şil-
taqlığı ilə seçilən Zeynəb yerində qalxıb
müəllime yaxınlaşdırı.

- Zəng vuruldu, müəllim!
Müəllim çətinliklə də olsa gözlorını
uzaqlardan dərtib sinif otagiına gətirdi. Çox
uzun, qanlı yol gəlməş gözlorını sırfə gəz-
dirdi. Uşaqların tətəmiz, parlaq gözleri ona
zillənməmişdi, dərəcə başlamagını gözleyirdilər.

Sanki şərik olmaq istədi ürək
Yuvası islanan qışın dərdinə.

Təzəcə qoyulub kiminə adı,
Kimsə öz ömrünün axırındadı,
Dünya öz əvvəlki axarındadı,
Arabir çatılan qaşın dərdi nə?

Üreyim üsyanə qalxıb arabir,
Başında şimşəklər çaxıb arabir,
Uzanan yollara baxıb arabir
Gözümüzdə sellənən yaşın dərdi nə?

Bu ürək nə qədər ağrıya dözdü!
Onu dərdə salan bir alagozdü...
Əlliidi, altmışdı, səksəndi, yüzdü, -
Dizdə təpər varsa, yaşın dərdi nə?

Onunçün nə ferqi qaradı, ağıd,
Məskəni çaylaqdı, dərədi, dağdı?
Olandan, keçəndən xəberi yoxdu
Qayanın dərdi nə, daşın dərdi nə?

Həsrətdən gözümüzün kökü saralıb,
Kədər sevincimizi didərgin salıb,
Dünyanın işləri mənəmə qalıb,
Kəsəkməi ağlasın daşın dərdinə?

Əziz müəllim

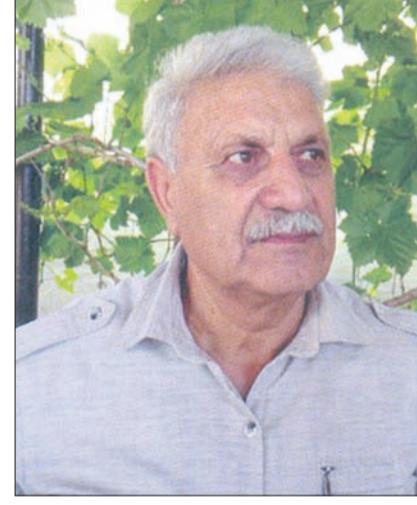

Dursun QACARI,
BDU-nun biologiya fakültəsinin
III kurs tələbəsi

Müəllim bu qədər nurlu olarmış?!
Baxdıqca ruhuma nurlar dolarmış.

Bir dünya görünər saf gözlərindən,
Min mənə sezilər o sözlərindən
Dinlədikcə qəlbə şəfəq yayılır
O, insanmı, yoxsa məlek sayılır?
İçimin ən ince teli qırılar,
Ruhundan ruhuma qida sizlər.
Gözlərim yaşardı, əllerim əsdi,
Mirmusa müəllim qəlbimdən əsdi.
Necə görməmişəm indiyədək heç?
Amma ki, güc olsun, lap olsa da gec!
Yerində olmağı istəyen çoxdur,
Dünyanın malına ürəyi toxdur.
Ədalətə hey can atrı bu ürək,
Varlığını duymaq sevincli dilək.
Dünyamda bir yer var əbədiyyət,
Fəth etdi o yeri ülvü şəxsiyyət.
Rəbbim yaradıbdır nu gözlə adam,
Tənqidim üçün şükür, çox şadam.
Dilimin əzbəri olubdur bu ad,
Mirmusa Cəfərov daha deyil yad.

Son zəng

Sərraf Əsəd MUĞANLI,
təqəüddə olan müəllim

Zəng səsi qiy vurub kimi harayalar
Müqəddəs bir himmin sədəsi kimi?!
Hər qəlbə bir şagird ayağa qalxar
Məktəb cümləsinin nidası kimi.

A pərvəz eyleyən bəyəz durnalar,
Bəs niyə lal fəryad qoparırsınız?

On bir il baş vurulan bir ümman ki var,
Siz ki köksünüzdə aparırsınız!

On bir illik ömrün xoş xatırası
Şirin xəyal kimi sizlər yenə,
Əks-səda verər hər an zəng səsi
Dönlüb qəlbinizin döyüntüsünə.

Burda vərəqlənər yenə hər səhər
Yeni səhifətə köhnə qapılar.
Müəllim ömründən qıçılcım düşər,
Şagird dünyasında günəş tapılar.

Həyat dərs deyəcək sizə bu gündən,
Zaman yerinizi göstərəcəkdir,
Sizi imtahan da edəcək vətən,
Əsl qıymətisə xalq verəcəkdir...

Zəng səsi qiy vurub kimi harayalar
Müqəddəs bir himmin sədəsi kimi?!
Hər qəlbə bir şagird ayağa qalxar
Məktəb cümləsinin nidası kimi.

Ana

Nə deyim, nə çarə qılım, ay ana!
Həyat cavanlaşır, son qocalırsan.
Xeyalin qəlbimi döndərib qana,
Sanki qurub edir gün, qocalırsan.

Ömrün fəsilləri no tez ötüşür,
Süzəndə ulduz da göydə yol düşür.
Mənim ürəyim qara xal düşür-
Sənin saçlarına dən, qocalırsan.

Gecələr yuxudan xofla duraraq
Həzin nəfəsinə asıram qulaq.

Ana, bu dünyanın işinə bir bax,
Anayam anama mən, qocalırsan.

İmdad istəyirəm, göylər ah çekir,
Dağların gözünə yüz duman çökür,
Men sənə baxıram, mən dərəd bükür,
Sən mənə baxırsan, sən qocalırsan.

Hələ sabitlə də hökmü həyatın,
Acız qalmayacaq yeddi övladın.
Şeirimdə əbədi yaşayar adın,
Bir zaman düşərsək gen, qocalırsan!

Şuşam

Aysel NAZIM,
Mədəniyyət və Sənətkarlıq
üzrə 13 nömrəli Bakı Dövlət
Peşə Təhsil Mərkəzinin
informatika müəllimi

Ayrlıq dərdini içinde çəkib,
Gözləri yollarda qalmışın Şuşam,
Qürbət alovunda yanib-yaxilan,
Xarıbülbül kimi solmuşan, Şuşam.

Bu həsrət yükünü çəko bilmirəm,
Hicran divarını sökə bilmirəm.
Vüsal şorbatını içə bilmirəm,
Göyələr tək boşalıb-dolmuşan, Şuşam.

Kədər dumanında qalıb Natəvan,
Vaqif qoşmasından qan ələnir qan.
Uğrunda oğullar can veribid, can,
Arılar içində qalmışan, Şuşam.

Seyidin, Cabbarın ağlayır səsi,
Geyib dərə dumani Cıdır dərəsi,
Fələk gözədə qoyur arzu, həvəsi,
Bəxtini de, harda salmışan, Şuşam?

Ta gəlmir qoynuna ellərin köyü,
Görən Xan qızının nə idi suçu.
Xoş gün ömrümüzə baxırmış gözəcüçü,
Müxənnət əlində qalmışan, Şuşam.

Üşüyür həsrətdən ocağın, közün,
Dumanlar içində ağlayır gözün.
İnşallah, bir zaman gülecek üzün,
Kədər səni əldən salmasın, Şuşam.

Bu

Günel EYVAZLI,
SDU-nun nözdində Sumqayıt Dövlət
Tekniki Kollegi kitabxanasının müdürü,
Prezident təqəüdçüsü, Azərbaycan
Yazıcılar Birliyinin üzvü

Xoşbəxtlik -
Qişdan yaya qalmış paltarlarının
Cibindəki pul kimidir.
Tapıram, sevinirəm.

Qismət -
Külek əsən kimi yərə töküllən
Kal armud kimidir.
Görürəm, məyəs oluram.

Zaman -
Gözümün önündə
böyükən övladım kimidir.
O böyükür, qocalıram.

Həyat -
Hava kimidir
Çəkməliyəm, udmaşıyam.
Mən -
Həmi kimiyəm.
Yaşamalyam, ölməliyəm.

Səhifəni hazırladı:
Samirə KƏRİMÖVƏ

O gün...

O isə sanki uyğun söz tapıb dərsə başlaya
bilmirdi...

Xocalı faciosunu izah etməliydi bu mə-
sum uşaqlara. "Necə də çətindir, İlahi!".

Vətən mövzusunda danişərkən sözləri alov
saçan, gözlərində ildırım çaxan biridir Gü-
nəş müəllim. Söhbat Xocalıdan düşəndə
ise başqa bir hüzn çökürdü qəlbini. Onun
Xocalı yarası çox dərindir. Sanki gizli bir
sənət sərarrı bütün varlığınu o günler xatırla-
diqca.

Tənəffüs boyu xəyallar onu həmin ilin
fevralına apardı. Toyu olmudsə fevralın
iyirmi üçündə. Sevinclə fevralın iyirmi
səkkizini gözləyirdi. Gəlin köçəcəkdi o
gün. Nə gözləyirdi, nə oldu...

Rayona elə bir xəbər gəldi ki, bu, büt-
tün rayon camaatını kədərə boğdu. Həmi

Xocalıda öldürülmiş, esir götürülmüş in-
sanlardan, təhqiq olunmuş qızlardan, yan-
dırılmış evlərden danışındır. Əlini-ayağını
doğma torpaqlarında qoyub gələnlərin, ba-
laşımı itirənlərin, qardaşları, atası gözləri
önündə qətlə yetirilənlərin acısından sōh-
bət açırdılar. Onların danışığı aqasılgəməz
hadisələr insanları dəhşətə salmışdır. Bütün

rayon yas içinde idi.

Güneş də bu yas içinde olan ailənin bir
üyü idi. Bu dəhşətli hadisələr onu da sar-
sılmışdı. On doqquz yaşlı bir genç qız duy-
ğuları ilə onu ən çox INCIDENT təhqiq olun-

baturacaq qəder uguldur. İnliti, ağlaşma,
qışqırıq səsi gəlir. Səs artır, hər tərəfdən
qan axmağa başlayır. Ona tərəf durmadan
qan axır sel kimi. Yerdə oğlunu bağrına ba-
saraq qışqırıq, amma səsi çıxmır. Qan sı-
nışında doğru qalxır, nəfəsi daralır, gözlərini
yumbub məhkəm qışqıraraq ayılır. Yataqda
dik atılır. Qan-ter içinde idi. Gördüyüün
yuxu olduğuna şükr etdi. Əllərini Allaha
qaldırıraq övladını o lenətənmiş gündən
əvvəl dünyaya getirməsini diledi. "Ana ol-
maq sevincimi də alma məndən, İlahi" de-
di. Allah etdi onun duasını, oğlunu 24-də
getirdi dünyaya. Ana olmasından çox se-
vincliyi. Zaman keçir, övlad sevgisi, bala
sevinci onu ağışuna alırdı. Bu qəder şirin
bir payın itiriləsinin nə qəder acı olacağın
anlayırdı artıq. Daxilde, lap dərində bir
yerde bu xoşbəxtliyin utancı yaşıdı giz-
lincə... Bir müəllim kimi hər dəfə şagirdlə-
rə bu faciə haqqında məlumat verərkən o
hisləri yenidən yaşayırdı. Cəhənnəmi gö-
rüb gəldi sanki. İstemirdi körpə balalarını
mərzi bu hisləri duysular, istemirdi... İste-
yirdi onlar utancı yox, qürur duysular mil-
letliyə. O, tek öz oğlunu böyümüşdü bu
vətən üçün, ham onlara şagirdi bu ruh-
da tərbiyə edir, vətən üçün hazırlayırdı.

Özünü toplayıb dərsə başladı. Onların o
körpə ürkələrinə vətən sevgisi ekmək onun
başlıca qayəsidir. Öz köküne bağlı böy-
məlidir bu uşaqlar. Vətənini, millətini, tor-
pağını tanımışdır. Millətinin başına gəti-
rənləri bilməli və unutmamalıdır. Bu millət
qanı bahasına olsa da, bu təhqiri, bu haqısq-
lığı cavabsız qoymamalıdır.

Olimpiadada insanlara kömək edən robotlar təqdim edilib

Yusif ƏLİYEV

2020-ci ildə Tokioda keçiriləcək Olimpiadada robotlar köməklərin vəzifələrini bir hissəsinə öz üzərinə götürəcəklər.

www.vesti.ru saytının məlumatına görə, Olimpiadada robotları lazımi materialların çatdırılmasını yerinə yetirən "Delivery Support Robot" u və insanlara dəstək olan "Human Support Robot" u olaraq fəaliyyət göstərəcəklər. Onlar Olimpiadada iştirak edən qonaqlara yerlərini tapmağa kömək edəcəklər. "Toyota" şirkətinin robot istehsalçıları qeyd edirlər ki, robotlar daha çox hərəkət möhdüyyəti olan insanların faydalı olacaq. 2030-cu ildə bu android-kötülər kütüvə istehsal planlaşdırılır.

Qeyd edək ki, Yaponiya Olimpiadada ölkənin texniki inkişaf səviyyəsini ilk dəfə nümayiş etdirir. Belə ki, 1964-cü ildə keçirilən Olimpiya oyunları zamanı Şinkanse şəhərində insanların hələ də istifadə etdiyi sürət qatarı təqdim edilmişdi.

GPS texnologiyasını əvəz edən atom saatı

Böyük Britaniyanın Sasseks Universitetində "Emergent Photonics Lab" (EPic Lab) laboratoriyasının alımları GPS texnologiyasına əvəzətməni kimi lazer şüalanması əsasında işleyən atom saatından istifadə ediblər.

www.hi-tech.mail.ru

saytının məlumatına görə, müasir smartfon və digər naviqasiya qurğularında GPS və QLOANASS peyk sistemləri tətbiq edilir. Bu, istifadəçilərin peyk sıqnalının olçatanlığı sahəsində daima beynəlxalq sısaotdən asılı olduğunu göstərir. İstehsalçılar hesab edirlər ki, onların bu problemi universal həlli üçün təqdim etdikləri texnologiya insanların gündəlik həyatını dəyişdirəcək və avtomobil, pilotluq uçaq aparatları, həmçinin aerokosmik seyahətə istifadə edəcək. Hazırlanmış yüksək atom saatlarında kiçikölçülü çip daxil edilmiş işq impulsları tətbiq olunur. Bu, fiber-optik İnternet kabellərinin iş prinsipini xatırladır.

Yüçəm atom saatları bir çox sahədə tətbiq edile bilər. Məsələn, tacili yardım məsini tunelde olarkən məkanı təyin etmə sisteminən istifadə edə, adı istifadəçilər isə mobil sıgnalı olçatmadır olduğuna metro və ya digər yerlərdə olarkən marşrutlarını planlaşdırma bilməcəklər.

Metroda sifətin tanınması vasitəsilə ödəniş sistemi sınaqdandan keçirilir

Çinin Şençjen şəhəri metropoliteninin Futyan stansiyasında sifətin tanınması vasitəsilə ödəniş sistemi sınaqdandan keçirilir. Bu sistem hələ ki, Şençjen şəhərinin yeganə stansiyasında eksperimental rejimde işləyir. Xaxın illerdə bu üsulla ödəniş bütün ölkədə geniş yayılacaq.

www.hightech.plus saytının məlumatına görə, sərnişinlər bilet təqdim etmək və ya smartfonda QR kodu skan etmək əvəzinə, stansiyannı girişində kiçikölçülü ekrana yaxınlaşmalı və sifətlərini skan etməlidirlər. Sifətin tanınması sistemi insani tanıldıqdan sonra onun hesabından avtomatik olaraq pul çıxacaq.

Qeyd edək ki, bu texnologiya "Huawei" şirkətinin köməkliyi ilə hazırlanıb. Sürətli və təhlükəsiz rabitə "5G" şəbəkəsi sayesində həyata keçirilir.

Nüvə sintezi prosesinin təqliidi üçün "süni günəş" hazırlanır

Çinin Hefey şəhərində 2006-ci ildən nüvə sintezi prosesinin təqliidi üçün "süni günəş" hazırlanır. Güneş nüvə sintezinin köməyi enerji yaradır. Alternativ və sonsuz enerji menbəyi olədə etmək üçün alımlar plazmamı tokamak adlı xüsusi kamermanın dahilə rekord temperaturla qızdırırlar. Tədqiqatçılar noyabr ayında plazmamı 100 milyon dərəcə Selsi temperaturaya nail olublar və bildirlər ki, "süni günəş" artıq 2019-cu ildə tamamilə hazırlanıb. Sürətli və təhlükəsiz rabitə "5G" şəbəkəsi sayesində həyata keçirilir.

www.hi-news.ru saytının məlumatına əsasən, "EAST" adını daşıyan tokamak 1994-cü ildə sınaqdandan keçirilmiş "HT-7" eksperimental qurğusunun dəyişdirilmiş versiyasıdır. Çin Milli Nüvə Korporasiyasının məməru Duan Syurunun sözlərinə görə, tezliklə qurğu ion temperaturundan dönüs nöqtəsinə nail ola biləcək və onun tikintisini başa çatdırılmış hesab etmək mümkün olacaq. Bundan sonra bəsəriyyət təmiz enerjinin qeyri-məhdud məməyinə keçidə ən böyük addımlardan birini atacaq.

"Süni günəş" plazmasında həqiqi ulduzdan 7 dəfə daha isti olacaq. Əgər bu hədəf həqiqətən nail olunarsa, yeni qurğu planetimizi alternativ enerji ilə təmin edəcək istilik-nüvə reaktorlarının yaradılması üçün etibarlı şəbəkə olacaq. Çin bu hədəfə çatmaq üçün çox şəxə hazırlıdır, buna görə də tokamak işləməsi üçün gündə 15 000 dollar serf olunmasına göz yumur.

Qeyd edək ki, qeyri-məhdud və ya ucuz enerji məməyinin yaradılması üzərində daim iş aparılır. 2019-cu ilin başlangıcında Nobel mükafatı laureati Artur Eşkin öz güzil ucuz elektrik enerjisi məməyi haqqında məlumat vermişdi.

"Oxu günü" tədbiri keçiriləcək

Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüquq Günü münasibətilə "Oxu günü" tədbiri keçiriləcək.

"Oxu günü" uşaq, yeniyetmə və gənclər arasında mütləkə mədəniyyəti və oxu vərdişlərinin inkişafı məqsədilə təşkil olunur. Aprel ayı ərzində keçiriləcək belə tədbirlər respublikanın ümumi təhsil müəssisələrinin iştirakı ilə baş tutacaq.

Tədbirlərdə ümumtəhsil məktəblərinin şagirdləri təqdimatlarla çıxış edəcəklər.

"Oxu günü"ndə həmçinin məktəblilərin iştirakı ilə ayrı-ayrı əsərlərin müzakirələri aparılacaq, pantomim tamaşa, kitabların fördər üzərində əhəmiyyətini vurgulayan səhneciklər və digər təqdimatlar göstəriləcək. Təqdimatlarda gənc nəslin dünyagörüşünün formalşamasında, onların bədii təxəyyülinin inkişafında, mütləkə mədəniyyətinin artırılmasında və hərəkəflə inkişaf etmiş bir vətəndaş kimi yetişməsində müstəsna əhəmiyyəti olan kitabın rolü nümayiş ediləcək.

Artıq bir neçə ildir ki, hər il aprel ayı ərzində respublikanın rayon və şəhərlərinin ümumi təhsil müəssisələrində belə tədbirlər təşkil edilir.

Təhsil Nazirliyi tərəfindən 2012-ci ildə Seydəmirova Mədinə Məmmədəli qızına verilmiş 002780 nömrəli əmək veteranı vəsiqəsi idтиy üçün etibarsız sayılır.

Lənkaran rayon Narimanabad kənd tam orta məktəbinin IX sinfini 1994-cü ildə bitirmiş Əliyeva Səhər Seydəmir qızına verilmiş 389 nömrəli şəhadətnamə əvəzi arayış idтиy üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 244 nömrəli tam orta məktəbi 2013-cü ildə bitirmiş Əhmədov Kamran Teymur oğluna verilmiş A-194171 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Zərdab rayonu İsaqbağı kənd tam orta məktəbinin 1999-cu ildə bitirmiş Fətəliyev Şəmo Əhməd oğluna verilmiş A-355396 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Zərdab şəhər 1 nömrəli məktəb-liseyi 2005-ci ildə bitirmiş Bedəlova Günel Akif qızına verilmiş B-235205 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Zərdab şəhər 1 nömrəli məktəb-liseyi 2008-ci ildə bitirmiş Allahverdiyev Recəb Polad oğluna verilmiş B-573153 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Zərdab şəhər 1 nömrəli məktəb-liseyi 2013-cü ildə bitirmiş Ələkbər Əliyev Hamlet Azad oğluna verilmiş A-224056 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Zərdab şəhər 1 nömrəli məktəb-liseyi 2019-cu ildə bitirmiş Ələkbər Əliyev Ramiz Cavadxan oğluna verilmiş A-802111 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Balakən şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbin IX sinfini 1988-ci ildə bitirmiş Əliyev Ramiz Cavadxan oğluna verilmiş A-850666 nömrəli şəhadətnamə idтиy üçün etibarsız sayılır.

Balakən şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbin 2004-cü ildə bitirmiş Omarov Vasif Şaban oğluna verilmiş B-092114 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Gədəbəy rayonu Dəyəqrəbuləq kənd tam orta məktəbinin 2010-cu ildə bitirmiş Rzayev Nəfiş Əmərək oğluna verilmiş B-711377 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 170 nömrəli tam orta məktəbi 1999-cu ildə bitirmiş Məmmədov Ramil Abbas oğluna verilmiş B-062135 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2016-ci ildə İsmayıldzadə Vüsal Səmsəddin oğluna verilmiş A-103998 nömrəli bakalavr diplomuna əlavə idтиy üçün etibarsız sayılır.

Ismayıllı şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbi 2006-ci ildə bitirmiş Aslanlı (Yusifova) Aygün Yunis qızına verilmiş B-354039 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Kooperasiya Universiteti tərəfindən 2016-ci ildə Həsənli Qumral Rayis qızına verilmiş A-100267 nömrəli diplom idтиy üçün etibarsız sayılır.

Büləbül adıma Orta İxtisas Musiqi Məktəbi tərəfindən 2009-cu ildə Məmmədova Taciyə Ingilər qızına verilmiş B-584062 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 15 nömrəli tam orta məktəbi 2008-ci ildə bitirmiş Məhərrəmov Nigə Rüfət qızına verilmiş B-531468 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

ADNSU-nun nəzdində Bakı Neft Energetika Koleci tərəfindən 2018-ci ildə Qəmbərov Rüstəm Allahverdi oğluna verilmiş Zərifə Həsən bəlli bilet idтиy üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti tərəfindən 2005-ci ildə Əliyeva Gülnar Elvan qızına verilmiş A-076560 nömrəli diplomi idтиy üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt Dövlət Universiteti tərəfindən 2005-ci ildə Əliyeva Vüsalə Əjdər qızına verilmiş B-044581 nömrəli bakalavr diplomu idтиy üçün etibarsız sayılır.

Sırvan şəhər 9 nömrəli tam orta məktəbi 2010-ci ildə bitirmiş Əsgərova Şirinbəci İlqar qızına verilmiş B-695236 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

"AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ"

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor

Nurəddin Heydərov

538-21-66

Mühəsibatlıq

539-67-74

Reklam və elanlar

539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet "Azərbaycan müəllimi"nin kompüter mərkəzində yığılın və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə günü çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 sayılı "Mətbuat şöbəsi"

Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881

M/h: AZ 03 NABZ 013501000000002944

S.W.I.F.T.: IBAZAZ 2X

"Azərbaycan müəllimi" qəzeti redaksiyası

Hesab № AZ80 IBAZ38060019443164986350

VÖEN: 1300397831

Lisenziya № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 6916, Sifariş 1240

Məsul növbətçi: Ş.Cəfərov

Etibarsız sayılar

Sumqayıt şəhər 5 nömrəli tam orta məktəbi 1998-ci ildə bitirmiş İsmayılova Sevda Rafiq qızına verilmiş A-142937 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Kangarı rayon Qabilli kənd tam orta məktəbinin IX sinfini 1994-cü ildə bitirmiş Əliyeva Səhər Seyidəmir qızına verilmiş 389 nömrəli şəhadətnamə əvəzi arayış idтиy üçün etibarsız sayılır.

Massallı rayon Köhnə Alvad kənd tam orta məktəbinin 2002-ci ildə bitirmiş Əliyeva İnarə qızına verilmiş A-641165 nömrəli attestat idтиy üçün etibarsız sayılır.

Abşeron rayon

“Bize sizin kimi müəllimlər lazımdır”

ABŞ-da çalışan azərbaycanlı müəllimin təlim metodu maraqla qarşılanıb

Oruc MUSTAFAYEV

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan ve müəllimlik missiyasını özünün şərəfli işi hesab edən soydaşlarımız öz fealiyyətləri ilə qürur mənbəyidir. Vətəndən uzaqlarda olmalarına baxma yaraq daim ölkəmizi, mədəniyyətimizi, adət-ənənələrimizi məskunlaşdırırları ölkələrin şagirdlərinə çatdırın, onlara müəllimlik edən həmvətənlərimizdən biri də ABŞ-in Texas ştatının Hyiston şəhərində yaşayan Naseh Mirzələm oğlu Mirzadədir. Naseh hazırlıda ABŞ-in Hyiston ştatındaki orta məktəbdə (John E.Codwel School) işləyir. Amerikalı uşaqlara riyaziyyat fənnini tədris edir.

Hyostonun digər məktəblərində olduğu kimi, adıçəkilən təhsil müəssisəsində də hər həftəsonu tədris olunan mövzularla əlaqədar testlər keçirilir, altı həftədən sonra hər valideynə şagirdin bütün fənlərdən aldığı qiymətlərin noteciləri, eləcə də davranışı məktub vasitəsilə bildirilir (bu, “Report card” adlanır). Şagirdlər gündəlik qiymətləndirilmir, 70-dən aşağı, yəni 69 bal-qeyri- kafı, 70-80 kafı, 80-90 yaxşı, 95-100 bal isə əla qiymətlərdir. Bu qiymətləndirmə “Report card”da göstərilir. Bütün şagirdlər III sinifdən başlayaraq ilin sonunda sinifdən-sinfla keçərkən STAAR-The

State of Texas Assessments of Academic Readiness (Texas Ştatında Akademik Həzirlığın Qiymətləndirilməsi) testlərini verməlidirlər.

Şagirdlərin test qiymətləndirməsinə hazırlığı onların təlim nöticələrinə və davamıyyətinə mühüm təsir edir. Nasehin öz yetirmələrini test qiymətləndirməsinə xüsusi hazırlıq metodikası təhsil ocağının rəhbərliyi tərəfindən rəğbətlə qarşılanıb. Məktəb rəhbərliyinin azərbaycanlı müəllim ünvanlaşdırılmış təşəkkür məktubunda bildirilir: “Bizim valideynlərimiz, müəllimlər, məktəbin inzibati heyəti və əməkdaşlar şagirdlərimizin qarşısındaki STAAR-testlərinə hazırlığının əhəmiyyətini, həmçinin bununa bağlı yaranan bələcək stress hallarını anlayırlar. Tədqiqatlar göstərir ki, tələbələr nə vaxt ki, yaxşı olhvalı-ruhiyyədədir və onlarda gərginlik hissi yoxdur, daha yaxşı oxuyur və öyrəndiklərinin məzmununu yadda saxlayırlar. Bununla belə, bizim bəşinci sinif riyaziyyat müəllimi cənab Mirzadə dərsdənəkənar və auditoriyada müxtəlif tədris strategiyalarını və tədbirləri tətbiq edərək STAAR Math-a hazırlıdan şagirdlərimizi üzləşə bələcəkleri stresi aradan qaldırmağa çalışır. Əlbəttə ki, Mirzadənin son məqsədi ona yönəlib ki şagirdləri STAAR testindən müvaffəq olmayı keçsin, oxumağa hevəsləri artınsın. Cənab Mirzadə şagirdlərimizi uğura aparmışcoh-dina görə sağ ol deyirik”. Nasehin şagird-

ları ilə test qiymətləndirməsinə hazırlıq mərhəlesi məktəbin internet və facebook səhifələrində yerləşdirilib və izleyicilər tərəfindən maraqla qarşılanıb. Azərbaycanlı müəllimin təlim metodunu təqdir edən izleyicilər öz reylerində “Bize sizin kimi müəllimlər lazımdır” yazıblar.

“Azərbaycan müəllimi” qəzətinə verdiyi açıqlamada Naseh Mirzadə qeyd edib ki, “State of Texas Assessments of Academic Readiness” (STAAR) qiymətləndirməsinə əsasən hər il 3-cü sinifdən başlayaraq yuxarı siniflər de daxil olmaqla bütün şagirdlər bu testdən keçməlidir. “Testdən keçə bilməyənlər növbəti sinfla keçmir, onlar may ayının sonunda məktəblerə yay totiline çıxıqdıdan sonra dərslərini davam etdirir. Bu, “Summer School” (Yay məktəbi) adlanır. Onlara iyunun sonunda yenidən bu testi vermek üçün imkan yaradılır. Amma, təəssüflər olsun ki, hər məktəbin “Summer School”u yoxdur. İslədiyim məktəb “Harmoniye Science Academy” adlanır. Bu məktəbin “Summer School”u yoxdur”.

N.Mirzadənin sözlerinə görə, maraqlı məqamlardan biri testlərə bağlıdır. Məktəblər qış totilindən qayıtdıqdan sonra testlərə hazırlıq başlanır. “Dərslər pis hazırlanmış şagirdlər üçün hər 6-ci gün əlavə dərslər keçilir (məktəbler 5 günlükdür, həm də bərnövbəlidir). Test olan gün məktəbə kənar şəxslərin giriş-çixışı qadağandır, həmin gün heç bir valideyn usağıni test

qurtarmayınca tez götürü bilməz. Bu barədə əvvəlcədən onlara məktəb vasitəsilə bildirilir. Heç bir müəllim məktəbin binasından çıxmaga icazə verilmir. Bütün müəllim və şagirdlərə özləri ilə yemək getirmək tapşırılır. Şagirdlər yeməyi elə sifidəcə yeyirlər. Hər yerde “Sakit, test gedir” yazılır. Məktəbin içinde olanlara hətta binada gəzisməyə də icazə verilmir”.

Mühüm məqamlardan biri də odur ki, testləri müvəffəqiyyətə verən şagirdlərin müəllimləri yeni dərs lində pulla mükafatlandırılır. Bu məbləğ maaşa aid deyil. Artıq Naseh bir neçə ildir ki, şagirdləri yüksək nötcəti göstərdikləri üçün bu mükafata layiq görülüb. Mükafatın məbləği 1000-3000 dollar arasında dəyişir. Bu notecilər müəllimlərin şagirdlərinə yaxşı bilik alışdırıldığını göstərir, hətta gələcəkdə müəllim təqaüdə gedəndə onun alacağı məbləğdə artım olur. Qeyd edək ki, Naseh Mirzələm oğlu Mirzadə 1987-ci il sentyabrın 26-da Zəngilan rayonunun Mincivan qəsəbəsində müəllim ailəsində anadan olub. Nasehin atası Mirzələm müəllim Zəngilan rayonu

Bakı Mühəndislik Universitetinin tələbələri yenə qalib oldular

“Mühasibat uçotu üzrə gənclər üçün II Olimpiyadanın təşkili” layihəsinin final mərhəlesi keçirilib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fonduñun maliyyə dəstəyi və “Gənc Müəsiblər” İctimai Birliyinin təşəbbüsü ilə Bakı Kongres Mərkəzində “Mühasibat uçotu üzrə gənclər üçün II Olimpiyadanın təşkili” layihəsinin final mərhəlesi keçirilib. Final mərhələsində 11 universitetin 400-dən çox tələbəsi iştirak edib. İştirakçılar Maliyyə Nazirliyi yanında Maliyyə Elm-Tədris Mərkəzi tərəfindən hazırlanmış müəsibat uçotu üzrə sualları cavablandırırlar.

Olimpiyadada Bakı Mühəndislik Universitetinin İqtisadiyyat və idarəetmə fakültəsində Müəsibat uçotu və audit ixtisası üzrə təhsil alan Əfsanə Mustafayeva ən yüksək nəticə göstərərək 1-ci, Maliyyə ixtisas-

si üzrə təhsil alan, Prezident təqədürü Nail Qasimzadə 2-ci, Maliyyə ixtisası üzrə təhsil alan, Prezident təqədürü Ramin Cəfərov isə 3-cü yerlərə layiq görünlər. Xatırladaq ki, keçən il keçirilən I Olimpiyadanın da ən yüksək pilləsinə Bakı Mühəndislik Universitetinin tələbəsi layiq görülmüşdür.

Universitetin rektoru, professor Havar Məmmədov nailiyyət qazanmış tələbələrlə görüşərək onları tövrik edib. Bildirib ki, BMU tələbələri yerli və beynəlxalq yarış-

larda qazandıqları uğurlarla universiteti lajıqince təmsil edirlər. Rektor adə olunan nailiyyətlərin arxasında müəllimlərin zəhməti və tələbələrin çalışışlarının dəyandığını qeyd edib.

Tələbələr də onlara göstərilən diqqətə və universitetdə yaradılan şəraitə görə professor Havar Məmmədova təşəkkür edib-lər.

Tədbirin sonunda tələbələrə universitet tərəfindən fəxri fərman və mükafatlar təqdim olunub.

UNEC-in gənc müəllimi Nord Universitetində elmi tədqiqat aparacaq

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin (UNEC) gənc müəllimi Norveç Krallığının Nord Universitetində elmi tədqiqat aparmaq üçün davam edib.

UNEC-in SABAH mərkəzinin rəhbərinin müavini, “Beynəlxalq iqtisadiyyat” kafedrasının müəllimi Rövşən Camalov Nord Universitetinin Biznes Məktəbində 3 ay

müddətində elmi tədqiqat aparmaq. R.Camalov resurs ölkələrinin, xüsusilə də neft və qaz resursları ilə zəngin ölkələrin iqtisadiyyatını araşdıracaq.

aparıb. Nəticə olaraq I yeri Bərdə rayonu Xanqaraqoyunlu kend tam orta məktəbinin, II yeri Gəncə şəhər İdmən Liseyinin, III yeri Goranboy rayonu Nadirkend tam orta məktəbinin komandaları tutub.

Şahmat idman növü üzrə dəha bir zona yarışı “Təhsil” RİM-in 3 nömrəli Respublik İxtisaslaşdırılmış Olimpiya Ehtiyatları Uşaq-Gənclər Şahmat Məktəbində start götürüb. Bakının Sabunçu, Suraxani, Xəzər, Pirallahı, Xətai, Nizami, Nəsimi, Binaqədi, Nərimanov, Qaradağ, Yasamal, Səbail, Zəngilan rayonlarının məktəb komandalarının qatıldığı yarışlara 11 aprel 2019-cu il tarixində yekun vurulacaq.

Daha bir zona yarışı atletika idman növü üzrə Gəncə şəhər Mərkəzi Stadionunda keçirilib. Yarışda Gəncə, Şəmkir, Tovuz, Ağstafa, Qazax, Gədəbəy, Goranboy, Göygöl, Samux, Bərdə, Tərtər, Yevlax, Naftalan, Mingəçevir, Ağdam, Xocalı, Daşkəsen rayonlarının məktəb komandaları mübarizə aparıb. Ya-

rışın nəticəsi olaraq I yeri Quba rayonu Qırızı qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbin, II yeri Qusar rayonu Hil kənd 1 nömrəli tam orta məktəbin, III yeri Xaçmaz rayonu Yalama kənd tam orta məktəbinin komandaları tutub.

Qaliblər diplomlarla təltif olunub.

Cəmənşin idman növü üzrə dəha bir zona yarışı “Təhsil” RİM-in 3 nömrəli Respublik İxtisaslaşdırılmış Olimpiya Ehtiyatları Uşaq-Gənclər Şahmat Məktəbində start götürüb. Bakının Sabunçu, Suraxani, Xəzər, Pirallahı, Xətai, Nizami, Nəsimi, Binaqədi, Nərimanov, Qaradağ, Yasamal, Səbail, Zəngilan rayonlarının məktəb komandalarının qatıldığı yarışlara 16 aprel 2019-cu il tarixində yekun vurulacaq.

Qeyd edək ki, məktəblər arasında respublika çempionatının programına uyğun olaraq şahmat idman növü üzrə Salyan rayon Uşaq-Gənclər İdmən Şahmat Məktəbində keçirilən zona yarışına yekun vurulub. Yarışda Astara, Lənkəran, Masallı, Yardımlı, Lerik, Cəlilabad, Bilişuvər, Salyan, Neftçala, Cəbrayı rayonlarının məktəb komandaları mübarizə aparıb. Yarışın nəticəsi olaraq I yero Bilişuvər rayonu 1 nömrəli, II yero Yardımlı rayonu 1 nömrəli, III yero Neftçala rayonu Xilli qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəblərin komandaları layiq görürlər.

Xaçmaz Olimpiya İdmən Kompleksində atletika idman növü üzrə növbəti zona yarışı keçirilib. Yarışda Sumqayıt şəhərinin, Xaçmaz, Quba, Qusar, Şabran, Xızı, Qobustan, Abşeron, Qubadlı rayonlarının məktəb komandaları mübarizə aparıb. Ya-

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

kafedralar üzrə professor və dosent vəzifələrinə seçilmək üçün müsabiqə

ELAN EDİR:

Azərbaycan dili və onun tədrisi metodikası kafedrası üzrə professor - 0,5 stat;

Müsabiqədə iştirak etmək istəyənlərin sənədləri Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 21 fevral tarixli 857 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş, 2008-ci il 5 iyun, 2011-ci il 15 fevral və 2017-ci il 21 iyul tarixli Fərmanları ilə eləvələr və dəyişikliklər edilmiş “Elmi dərcəcələrin və elmi adların verilməsi qaydaları haqqında əsasnamə”nın tələblərinə uyğun olaraq bu elan dərc olunan gündən başlayaraq 30 gün müddətində (şənbe, bazar və bayram günləri istisna olmaqla) saat 9:00-dan 17:00-a qədər rektorun adına yازılan ərizə ilə birlikdə ADPU Elmi katibliyində qəbul edilir.

Ünvan: AZ-1000. Bakı şəhəri, Ü.Hacıbəyli küçəsi, 68

Əlaqə telefonu: (012) 498-19-04

E-poçt: elmi_katiblik@adpu.edu.az

www.adpu.edu.az

REKTORLUQ

ADU-da “Frankofoniya həftələri”

Şakir CƏFƏROV

Aprelin 11-də Azərbaycan Dillər Universitetində (ADU) “Frankofoniya həftələri” çərçivəsində “Meksika ədəbiyyatında fransız dilinin rolü” adlı tədbir keçirilib.

Tədbir universitetin Frankofoniya, Fransız dil və mədəniyyəti mərkəzi ilə İspan dil mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə baş tutub.

Tədbirdə Meksika, Fransa, Kuba, Venezuela, Braziliya, Argentina, Ruminiya-

nın ölkəmizdəki səfirləri, Cili və Misir səfirlərinin nümayəndələri iştirak edib.

Meksikanın Azərbaycandakı fəvqədə və səlahiyyətli səfiri Rodriqo Labardini Meksikanın görkəmli şair və yazıçıları olan Karlos Fuentes, Oktavio Paz, Alfonso Reyes, Armado Nervonun həyat və yaradıcılıqları haqqında məlumat verib.

Daha sonra universitetin tələbələri həmin müəlliflərin şeir və həkayələrini fransız və ispan dillərində səsləndiriblər.